

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA – KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

**VYUŽITÍ VÝUKOVÝCH PROGRAMŮ NA PC VE VÝUCE ČESKÉHO
JAZYKA NA MÁLOTŘÍDNÍCH ŠKOLÁCH**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Margareta Garabiková

Autor: Karolina Šimová

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 25.4.2008

Karolina Šímová

Děkuji paní Mgr. Margaretě Garabikové Pártlové, vedoucí diplomové práce, za cenné rady a připomínky, které mi v průběhu vypracování této diplomové práce poskytla.

Anotace

Tématem mé diplomové práce je „Využití výukových programů na PC ve výuce českého jazyka na málotřídních školách“.

Úvodem této práce jsem popsala vývoj málotřídní školy. Její historii až po současnost, nynější stav a chápání obyvatelstvem. Posléze popisuji výukové programy, které se v dnešních školách používají. Nedílnou součástí je i jejich hodnocení samotnou veřejností a využívání výukových programů v českém jazyce a jejich uplatnění ve výuce.

Kvalitativní výzkum jsem použila při výzkumné sondě, v které jsem zjišťovala využívání výukových programů na málotřídních školách v okolí Českých Budějovic. Zajímalo mne postoj učitelů k využívání programů a jak vnímají pozitiva a negativa, která do výuky přinášejí výukové programy.

Celá práce tedy spočívá ve zmapování využívání výukových programů na PC ve výuce českého jazyka na málotřídních školách.

Annotation

My diploma thesis is about „Usage of educational PC software in teaching czech language on small-class schools“.

First of all, I would like to describe the development of small-class schools. From their beginnings to their present state and meaning to the society. Then I describe the educational PC software which are used by czech small-class schools. An important part is also their approval by contemporary society and the usage of this software in teaching czech language.

I used qualitative research with surveillance probe, in which I measured the usage of educational PC software in the small-class schools in the area around České Budějovice. In my interest was also approach of the teachers and what they consider positives and negatives of including this software into teaching czech language.

The whole work then consists of mapping the usage of educational PC software in teaching czech language on small-class schools.

1. Úvod	7
2. Málotřídní škola	8
2.1. Málotřídní škola	8
2.2. Historie málotřídní školy	9
2.2.1. Škola za vlády Marie Terezie	9
2.2.2. Zákonné úpravy 80. let 19. století	9
2.2.3. Vývoj málotřídní školy během 20. století	10
2.3. Varianty málotřídních škol	11
2.3.1. „Jednotřídní škola	11
2.3.2. Dvoutřídní škola	12
2.3.3. Trojtřídní škola	12
2.3.4. Čtyřtřídní škola	13
2.4. Dnešní pojetí málotřídní školy	14
2.5. Školní vzdělávací program na málotřídní škole	17
2.6. Učení na málotřídní škole v praxi	19
3. Výukové programy	22
3.1. Mediální výchova	22
3.1.1. Význam médií ve výuce	23
3.2. Internet do škol	25
3.3. Co to jsou výukové programy	26
3.3.1. Vznik výukových programů	27
3.3.2. Výukové programy na málotřídní škole	28
3.3.3. Hodnocení výukových programů	28
3.3.4. Analýza výukových programů	29
3.3.4.1. Diktáty Holubec	30
3.3.4.2. Terasoft – Český jazyk 4	31
3.3.4.3. Terasoft – Dětský koutek	34
3.3.4.4. DiScoM	35
4. Výuka českého jazyka	36
5. Praktická část	37
6. Kvalitativní výzkum	37
6.1. Definice kvalitativního výzkumu	37
6.2. Plánování kvalitativního výzkumu	38
6.2.1. Cíle výzkumu	39
6.3. Hlubkový rozhovor	40
6.3.1. Příprava rozhovoru	41
6.3.2. Řízení rozhovoru	42
6.3.2.1. Úvodní otázky	42
6.3.2.2. Hlavní otázky	42
6.3.2.3. Navazující otázky	43
6.3.2.4. Ukončovací otázky	43
6.3.2.5. Otevřené otázky	43
6.3.3. Odpovědi v rozhovoru	43
6.3.4. Obtíže při vedení rozhovoru	44
6.3.5. Záznam a přepis dat	45
7. Cíl výzkumu na málotřídních školách	47

8. Metodika	48
8.1. Rozhovor	48
8.2. Charakteristika výzkumných málotřídních škol	49
8.2.1. Škola A - 3., 4. a 5. třída	49
8.1.2. Škola B – 4. a 5. třída	50
8.1.3. Škola C – 1. a 2. třída	52
8.1.4. Škola D – 3. a 4. třída	53
8.1.5. Škola E – 3. a 4. třída	53
8.1.6. Škola F	54
8.2. Hodnocení výpovědí	54
9. Závěr	63
10. Seznam použité literatury	65
10.1. Použitá literatura	65
10.2. Prostudovaná literatura	66
11. Přílohy	67
11.1. Přílohy rozhovorů	67

1. Úvod

Málotřídní škola je v dnešní době prosperující a díky malému počtu dětí, školním vzdělávacím programům a oddanosti učitelů, jsou dnes tyto školy stále vyhledávány pro svou originalitu a jedinečnost.

V dnešní době jde do popředí technika, a tak jsou počítače nedílnou součástí téměř každé školy. I málotřídní školy jsou počítači vybaveny, a protože je mají přímo ve třídě, mohou je využívat častěji. Na počítačích děti pracují s výukovými programy, které má škola k dispozici. Školy se snaží ukázat dětem plnohodnotnou výuku i na počítači. Výukové programy napomáhají naplňovat klíčové kompetence. Žák totiž učivo vnímá tolika smysly, kolika je jen možné a to mu pomáhá v lepším zapamatování si učiva.

Jaké používají málotřídní školy výukové programy?, Proč je využívají?, Jaký k nim mají děti postoj?, Jaký mají sami učitelé názor na jejich využívání? Tyto a mnoho dalších otázek řeší tato diplomová práce. Zajímá se o postoje učitelů a žáků k výukovým programům ve výuce českého jazyka.

Toto téma mi bylo velice blízké, protože jsem měla možnost sama učit na dvouměsíční praxi v málotřídní škole. Zaujal mne přístup učitele, který se věnuje několika třídám najednou a jaké volí organizační formy výuky a metody vyučování.

V dnešní době je navíc počítač nedílnou součástí skoro každé rodiny a dítě by mělo poznat, že jsou i jiné možnosti, jak počítač využít. Tyto dvě problematiky jsem spojila dohromady a začala se o ně úzce zajímat.

Cílem této diplomové práce je nejprve teoreticky poznat málotřídní školy, jejich vývoj až po současnost a dnešní chápání společností. Nejobsáhlejší kapitoly jsou věnovány výukovým programům, jejich vzniku, analýze, hodnocení a kvalitativnímu výzkumu, který byl použit ve výzkumu na málotřídních školách.

Praktická část se zabývá kvalitativním výzkumem a výzkumný šetřením samotným projektem samotným. Výzkum směřuje na učitele, kteří ve svých třídách počítač a výukový program využívají. Zamýšlejí se na otázkami, na které volně odpovídají.

Závěrečná část se věnuje vyhodnocení výzkumu, tzn. vyhodnocení odpovědí učitelů. Zjišťujeme, zda je výukový program dobrý pro samostatnou práci žáků, jejich individuální rozvoj a schopnost kooperace s učitelem.

2. Málotřídní škola

2.1. Málotřídní škola

Málotřídní školy jsou jedním z možných organizačních typů našich základních škol. Vnějšíkově jsou charakteristické tím, že mají vždy méně tříd než ročníků. Ke spojování ročníků dochází především z nízkého počtu dětí. Tento typ škol se většinou nachází na venkově. Samozřejmě je nalezneme i na předměstí měst. Do málotřídních škol, které byly zřízeny na venkově či předměstí, docházely děti, které žily v této vesnici a nebo děti, které měly školu poblíž.

Kvůli malému počtu dětí, bylo ve škole i méně učitelů. V každé třídě vyučuje jeden učitel a třída je rozdělena do několika vyučovacích ročníků, tzv. odděleních. Pro učitele byla a je tato výuka náročnější, protože se musí věnovat více třídám najednou. Je pro to důležité si práci pečlivě rozplánovat. Učitelé si byli vždy vědomi svého základního poslání. Stát se dítěti jistými a blízkými osobnostmi, které tu pro ně vždy budou.

V dnešní době jsou za málotřídní školy považovány ty, které mají v jedné třídě dva a více odlišných ročníků. Existují také jednotřídní školy. Ty se staly problémem nejen pedagogickým, ale i ekonomickým. Řešení bylo spatřováno ve školské konsolidaci. Navrhované konsolidační řešení však nenašlo na vesnicích kladnou odezvu. Proti zdůrazňovaným ekonomickým a pedagogickým výhodám, včetně vyzvedávané přednosti vytvoření širších kulturních obvodů s vyšší kulturní úrovní, stavěly menší obce své konkrétní kulturní zájmy. Obávaly se, že by ztrátou školy přišly o přirozené integrační a kulturní centrum.

Málotřídní školy jsou dnes pouze na prvním stupni. To znamená, jsou zde ročníky od 1. do 5. třídy. Tyto školy byly a zůstávají výrazem ocenění společenského významu školy v hospodaření s lidskými kvalitami národa i v jeho nejmenších a odlehlých pospolitostech.

2.2. Historie málotřídní školy

2.2.1. Škola za vlády Marie Terezie

Povinná školní docházka byla zavedena Marii Terezií a to 6.12.1774. Tímto poprvé vyjádřila zájem na vzdělání obyvatelstva. Přispěla k tomu hlavně ekonomická situace pro potřebu manufakturní práce.

Na vesnicích byly zřizovány tzv. triviální školy. Někdy tyto školy byly školy málotřídní a někdy plně organizované. Na málotřídních školách vyučovalo méně učitelů, podle rozdělení ročníků. Učitel, který s jedním ročníkem četl a s druhým psal měl plné ruce práce. Právě proto úroveň vyučování a získaných znalostí nebyla dostatečná.

Škola za vlády Marie Terezie dostala novou podobu. Jsou neustálé spekulace o tom, zda škola povinná byla nebo ne. V zákoně se píše o tom, že by bylo dobré, kdyby každé dítě chodilo do školy. Někdo si to vysvětluje jako povinnost a jiní jsou zdrženlivější. Tento zákon byl vydán 6.12.1774.

2.2.2. Zákonné úpravy 80. let 19. století

„Na počátku 80. let vzniká úsilí o snižování počtu jednotřídních škol. Na 3. učitelském sjezdu v roce 1880 padl návrh zřídit tam, kde do vzdálenosti 1 km není vícetřídní škola, jednotřídku pro 3 první ročníky a v přirozeném středu zřídit aspoň 4 – 5ti třídní školu pro děti starší.“¹

Ve této době přitom nebyl problém málotřídních škol ve snižování jejich počtu, ale ve zvyšování podílu škol vícetřídních. Cílem bylo zachovat školy doposud existující. Do té doby byly školy málotřídní považovány za centra veškerého kulturního dění a jejich význam byl vysoko hodnocen.

Škola byla v této době dostatečně zabezpečena a všichni na vsích byli spolu velice těsně spjati a považovali školu za něco velikého. Učitelé se snažili o reformu v této době a patří jim veliký obdiv.

¹ VÁŇOVÁ, R., RÝDL, K., VALENTA, J., *Výchova a vzdělávání v Českých dějinách IV – 1. svazek*. Praha: Karolinum. 1992, s. 40. ISBN 80-7066-607-2

Málotřídní škola neměla lehký vývoj. Vývoj školství byl sám o sobě velice obtížný. V určitém období měla církev školu ve své moci. Jen kněží určovali, kdo bude obsazovat volná učitelská místa, kde budou vystavěny školy. Učitelé jako takoví se neustále snažili o nějaké reformní hnutí. Snažili se předkládat návrhy a cíle. Později vycházely Ústavy a v jejich člancích se pojednávalo i o dané škole a jejím dalším rozvoji. K výrazné změně málotřídních škol dochází až ve 20. století.

2.2.3. Vývoj málotřídní školy během 20. století

Podle údajů prof. dr. V. Příhody vypadal např. stav ve škole v letech 1926 a 1927 následovně:

„Tabulka č. 1.“²

Školní útvar	Čechy	Morava a Slezsko	Slovensko	Podkarpatská Rus	ČSR
Počet jednotřídek	1844 28,6%	1021 28,9%	2298 63,7%	361 62,9%	5524 39,0%
Počet dvojtřídek	1995 30,9%	1009 28,5%	775 21,4%	128 22,2%	3907 27,5%
Počet trojtřídek	1115 17,3%	509 14,4%	269 7,4%	47 8,1%	1940 13,7%
Počet čtyřtřídek	630 9,7%	279 7,8%	96 2,6%	20 3,6%	1025 7,2%
Počet pětítřídek	819 12,7%	614 17,3%	136 3,8%	16 2,8%	1585 11,2%
Počet škol	6403	3432	3574	572	13 981

Z tabulky je patrné, že více než polovina žactva navštěvovala málotřídní školy jednotřídní a dvojtřídní. Školy ménětřídní pak více než pětina populace. Do obecné školy s pěti třídami a pěti ročníky docházela pouze více než desetina žactva školou povinného.

² <http://www.seminarky.cz/Malotridni-skoly-8571> (13.3.2008)

K velkému převratu málotřídních škol dochází teprve v období komunismu. V tomto období docházelo k zavírání a rušení málotřídních škol.

Z nepříznivých důsledků rušení málotřídních škol musela nakonec zaujmout postoj i vláda ČSSR. Bylo oficiálně konstatováno, že rušení málotřídních škol bylo neuváženým krokem, a veškeré rušení mělo být okamžitě zastaveno. To se ovšem nepodařilo. Nebylo možné uvést vše do původní podoby. V postižených oblastech chyběly především finanční prostředky, ale nebyli zde už ani žáci. Budovy bývalých škol byly využívány k jiným účelům a nebo byly tak v dezolátním stavu, že se již nedaly použít k výuce.

Většina venkovských obcí se však chce zrehabilitovat a místní lidé se chtějí vrátit zpět k populaci.

2.3. Varianty málotřídních škol

Koncem 19. století byly školy rozděleny. V případě jednotřídní školy byly tedy v jedné místnosti děti 1. – 8. ročníku. Protože vyučování všech těchto dětí musel v daném případě zvládnout jeden učitel, byli žáci seskupeni do tzv. oddělení, v daném případě do tříd a to takto:

„1. oddělení – 1. ročník, 2. oddělení – 2. – 4. ročník, 3. oddělení – 5. – 8. ročník“³

Karel Tupý rozdělení málotřídek popisuje ve své knize takto:

2.3.1. „Jednotřídní škola

a) Jednotřídní škola se dvěma ročníky

Učitel pracuje ve třídě se dvěma odděleními.

b) Jednotřídní škola se třemi ročníky

Častější výskyt zejména tam, kde žáci 4. a 5. ročníku mohou – vzhledem k příznivým místním podmínkám a okolnostem dopravní sítě – docházet (dojíždět) do školy výše organizované.

³ VÁŇOVÁ, R., RÝDL, K., VALENTA, J., *Výchova a vzdělávání v Českých dějinách IV – 1. svazek*. Praha: Karolinum, 1992, s. 38. ISBN 80-7066-607-2

c) Jednotřídní škola se čtyřmi ročníky

Mezi jednotřídními školami je tento typ zatím nejčastější. Žáci 5. ročníku navštěvují nejbližší plně organizovanou základní školu nebo úplný nižší stupeň.

d) Jednotřídní škola s pěti ročníky

Dosud stále se vyskytující typ, v šedesátých letech se jeho výskyt zvýšil v důsledku klesající populace, teprve v roce 1970 nastal mírný obrat k lepšímu. Na většině škol se žáci 5. ročníku převádějí do úplných ZDŠ.

2.3.2. Dvoutřídní škola

a) Dvoutřídní škola se třemi ročníky

Výskyt je ojedinělý. Jde o případ, kdy jeden z ročníků má dostatek žáků a může být vydělen do samostatné třídy, další dva ročníky tvoří oddělení druhé třídy. Pracovní podmínky se blíží podmínkám práce na škole plně organizované.

b) Dvoutřídní škola se čtyřmi ročníky

Tento případ mezi dvoutřídními školami v současné době převažuje. Jde o typ velice vhodný. pro nejbližší dobu ho považujeme za progresivní prototyp vesnického školství.

c) Dvoutřídní škola s pěti ročníky

Dosud také velice častá. Zde v jedné třídě pracují žáci dvou ročníků (ve dvou odděleních), ve druhé třídě žáci tří ročníků (ve třech odděleních).

2.3.3. Trojtřídní škola

a) Trojtřídní škola se čtyřmi ročníky

Trojtřídní škola se vyskytuje především jako škola se čtyřmi ročníky. Je zde 1. a 2. ročník zpravidla osamostatněn (má vlastní třídu i svého vyučujícího), v odděleních se vyučuje pouze v jedné třídě (obyčejně 3. a 4. ročník společně). Protože tento typ má pouze jednu třídu se dvěma odděleními, mnozí ho již za málotřídní školu nepovažovali.

b) Trojtřídní škola s pěti ročníky

Trojtřídní škola s pěti ročníky má zpravidla 1. ročník samostatný, v dalších dvou třídách pracují vždy dva a dva ročníky v odděleních (nejčastěji 2. a 3., 4. a 5. ročník).

2.3.4. Čtyřtřídní škola

Čtyřtřídní škola s pěti ročníky má vyučování v odděleních pouze v jedné třídě, zpravidla ve třídě spojeného 4. a 5. ročníku. Ročníky 1., 2. a 3. mají samostatné třídy a vlastní vyučujícího. Čtyřtřídní školy (nyní s pěti ročníky) lze považovat za přechod k vytváření samostatných plně organizovaných čtyřletých nižších stupňů základní školy.

Trojtřídní škola se čtyřmi nebo s pěti ročníky a čtyřtřídní škola s pěti ročníky tvoří přechod od *málotřídních škol* (ve vlastním slova smyslu) ke *školám plně organizovaným*, protože v každé z nich se může vyskytovat vyučování nejvýše ve dvou odděleních a to jen v některých třídách. Proto také jen v některých třídách se mohou vyskytovat problémy, které vznikají při vyučování v odděleních.

Nejožehavější otázky řešení výchovně vzdělávacího procesu doléhají proto jen na jednotřídní školy se třemi, čtyřmi nebo s pěti ročníky a na dvoutřídní školy s pěti ročníky, po zavedení čtyřletého nižšího stupně se omezí jen na jednotřídní školy se třemi a se čtyřmi ročníky.⁴

Postupem času se ustálilo organizační členění málotřídních škol, které můžeme vystihnout tímto schématem:

„Tabulka č. 2

OBECNÁ ŠKOLA	Neplně organizované	MALOTŘÍDNÍ	1.r.,2r., 3.r,4.r., 5.r,
			jednotřídní
		1.r., 2.r., 3.r.,4r.,5.r.	
		dvojtřídní	
	Plně organizované	MÉNĚTŘÍDNÍ	1.r, 2.r.,3.r., 4.r.,5.r.
			trojtřídní
		1.r. 2.r, 3., 4. r., 5.r.,	
		čtyřtřídní	
			1.r., 2.r., 3.r., 4.r., 5.r.,
			pětítřídní

⁴ TUPÝ, K. *K didaktickým problémům málotřídních škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 20-22. ISBN

Žáci byli do oddělení zařazováni podle pokynů uvedených ve školních osnovách. Právo rozhodovat o zařazování měla i učitelská konference, na jednotřídní škole pak řídící učitel. Ve výjimečných případech mohl rozhodnout i školní inspektor.

Normální učební osnovy doporučovaly, aby jednotřídní školy měly jen 1. až 5. ročník. Do té doby existovaly totiž obecné školy se všemi osmi ročníky.⁵

V dnešní době máme 5 ročníků na prvním stupni jak na plně organizovaných školách, tak na málotřídních školách. Školy jsou jednotřídní, dvojtřídní, trojtřídní a čtyřtřídní stále. Osobně jsem se setkala s jednotřídkou, ve které byl 1. a 2. ročník. Na těchto školách vyučuje pouze paní ředitelka. Dále je tam jedna paní vychovatelka která má na starosti družinu. Paní ředitelky na všech školách byly spokojené a neobávaly se toho, že by jejich škola mohla být zavřena pro nedostatek dětí. S dvoutřídní školou jsem se setkala čtyřikrát. Pouze jedna škola byla trojtřídní. První ročník je vždy samotný, bez jiného ročníku. První třídě se věnují více individuálněji. Další třídy jsou spojené. V jedné třídě je spojen 2. a 3. ročník a v další 4. a 5. ročník. S jiným typem škol jsem se neseetkala.

2.4. Dnešní pojetí málotřídní školy

„Jednostranné rušení málotřídních škol nepřihlízející dostatečně k zvláštnostem prostředí a potřebám malých obcí je pro nás výstrahou z minulých let. Jak se ukázalo, má mnohem širší dopad, než jsme schopni domyslet. Všechny tyto skutečnosti proto v současnosti zvýrazňují potřebu citlivého přístupu k celé této problematice.“⁶

V roce 2005 bylo prováděno výzkumné šetření (Učitelské noviny)⁷, jehož cílem bylo zjistit, jak vnímají dění kolem rušení málotřídních škol krajští zastupitelé (pracovníci či vedoucí školských oborů) všech třinácti krajů ČR. Účastníci byli náhodně vybráni. A to starostové a starostky obcí, kde se nacházejí málotřídní školy jak v Čechách, tak i na Moravě. V obou případech byly použity dotazníky stejného typu.

Obecně lze říci, že odpovědi starostů a starostek se nelišily. Projevila se zde dobrá znalost venkovských škol a života na venkově vůbec.

⁵ <http://www.seminarky.cz/Malotridni-skoly-8571> (13.3.2008)

⁶ http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=10&rok=05&odkaz=malotridni.htm (9.1.2008)

⁷ http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=10&rok=05&odkaz=malotridni.htm (9.1.2008)

Dotazníkové šetření ukázalo:

- 37,5% dotázaných krajských zastupitelů se obává, že by rušení málotřídních škol skutečně mohlo narušit osidlování venkova
- 25% dotázaných neví
- 100% dotázaných starostů obcí toto riziko připouští

Na otázku, zda by se rozhodli pro zrušení dobře prosperující školy jen z důvodů ekonomických, odpovědělo:

- 12,5% dotázaných krajských zastupitelů, že ekonomické důvody jsou pro ně ty hlavní
- 25% by tento krok pouze z ekonomických důvodů neučinilo v žádném případě
- 37,5% dotázaných si není jistých

V souvislosti s názory, které obhajují rušení málotřídních škol za každou cenu, disonantně znějí odpovědi na další otázky.

- 75% dotázaných krajských zastupitelů by v případě, kdyby bydleli na venkově, umístilo své dítě jednoznačně na málotřídní školu
- 100% dotázaných starostů a starostek

Dále se ukázalo, že:

- 62,5% dotázaných krajských zastupitelů se domnívá, že málotřídní školy nabízejí skutečně kvalitní vzdělávání srovnatelné s plně organizovanými školami
- 100% dotázaných starostů a obcí s výrokem, že málotřídní školy nabízejí kvalitní vzdělání srovnatelné s plně organizovanými školami souhlasí.

Obě skupiny dotázaných si jsou velmi dobře vědomi, že málotřídní škola není pouze část vzdělávacího systému, ale plní důležitou funkci kulturního a společenského centra obce. Především starostové potvrzují, že žáci a učitelé přispívají svými aktivitami do rozvoje celé obce. K identitě obyvatel velmi pozitivně působí i to, že jako obec samotná si udržuje právě málotřídní školu.

Dotázaní také nepodceňují tu skutečnost, že se žák cítí ve „svém“ prostředí velmi klidně a nestresuje se například odjezdem ranního autobusu. Zejména prvňáčkům odpadají tyto stresy, zda správně nastoupí a včas vystoupí.

Výzkum dále ukázal, že málotřídky dávají široký prostor pro tvůrčí práci, což se projevuje při výuce mnohdy více, než na plně organizovaných školách. Jsou to právě učitelé na málotřídních školách, kteří mnohdy obohacují strohost a stereotyp vyučování netradičními metodami. Mnoho názorů vyplývá z toho, že řada starostů a starostek má své děti právě v málotřídní škole a nebo chodili do málotřídní školy sami.

Podle starostů a starostek vede málotřídní škola žáky k větší samostatnosti, s čímž souhlasí i někteří učitelé plně organizovaných škol, kam děti z málotřídek přestupují. Oceňují lepší a individuální přístup k žákům. Právě kvůli individuálnějšímu přístupu je o málotřídní školy zájem. Učitel má možnost věnovat se žákovi delší dobu, než na plně organizovaných školách.

Objevují se zde i jiné faktory, které jsou příčinnou toho, že je málotřídní škola stále vyhledávána. Škola je mnohem menší, žáci jsou zde více spřízněni, mají větší možnost praktického vyučování v některých předmětech. Například vlastivěda, přírodověda, výtvarná výchova. Děti si mohou zajít ven a ukázat si právě to, co probírají. Vzrůstá zde zodpovědnost za sebe samého a ostatní. Skupinová práce dětem dodává odvahy a učí se zdravému sebevědomí. Učí se promlouvat a říct svůj názor.

Školy často nabízejí spoustu aktivit jak pro děti, tak i pro rodiče. Žádají, aby se rodiče zapojovali do různých programů, které škola nabízí, jako jsou například: školy v přírodě, dny plné přírody a ekologie, aj. Snaží se od rodičů získat spolupráci nejen během klasických vyučovacích hodin, ale i během těchto aktivit. Někteří rodiče se stávají škole sponzory. Jedná se o školní a mimoškolní aktivity uvedené výše. Rodiče samotní přispívají na rozvoji školy a díky nim může také fungovat. Rodiče jistě těší zájem, mohou-li individuálněji spolupracovat s vyučujícím i školou.

Rušení málotřídních škol není ničím novým, a proto je třeba jej vnímat již na pozadí historickém. Objevuje se takřka periodicky a vždy s novou reformou ve školství. Jednostranné rušení málotřídních škol, které nepřihlíží k zvláštnostem škol a jejich potřebám v obci, je pro nás výstrahou z let minulých. Jak se ukázalo, má mnohem širší dopad, než jsme schopni domyslet.

2.5. Školní vzdělávací program na málotřídní škole

„Rozvojový program s názvem Zpřístupnění dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků základních škol s ročníky pouze 1. stupně.“⁸ Tak se jmenuje program, který byl zveřejněn minulý rok a letos se opět objevuje na webových stránkách MŠMT. Podstatou tohoto programu je, aby málotřídní školy dostaly dotace na jejich další vzdělávání, resp. jejich pedagogů, které umožní rozšíření jejich znalostí využitelných pro tvorbu ŠVP. Kraje vybírají takové školy, které dávají záruku, že vynaložené peníze budou využity smysluplně. Kraj vždy informuje školu o projektu a ta zasílá přihlášku, z kterých se pak vybírá, která škola má větší nárok na dotace. „Přednost bude mít škola, která se zaměří na školení koordinátorů, evaluaci a metody a formy práce směřující k zlepšení klimatu školy. Která navíc doloží dohodu minimálně s jednou další školou, s níž bude na vzdělávání participovat.“⁹ toto jsem spojila dohromady a ten první odstavec jsem nechala, protože se to týká vyloženě málotřídky

Učitelé se ale vzdělávat chtějí. I přesto, že mají mnoho práce přes týden a chodí již na různé kurzy, vyhledávají i čas ve svém volnu. Sobota je jedním z dnů, kdy se scházejí a pracují například nad ŠVP, učením se informatiky nebo angličtiny.

Tvorba školního vzdělávacího programu (ŠVP) na málotřídních školách má svá určitá specifika. Mnohdy největším problémem jeho tvorby se stává velká časová vytíženost ředitelů i vyučujících, kteří mají velmi malé možnosti zúčastnit se kurzů a školení o školním vzdělávacím programu, které se týká jeho tvorby a dalšího vzdělávání zaměřeného například na nové poznatky z pedagogiky a psychologie. Příčin může být několik:

- „nedostatek finančních prostředků
- problémy se zastupováním a suplováním
- omezený výběr vzdělávání přizpůsobeného podmínkám málotřídních škol
- vzdálenost vzdělávacího střediska“¹⁰

Pozitivum je naopak v tom, že pokud je učitelů málo, je ŠVP více odpovídající a učitelům více „sedí“.

⁸ http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=12&rok=06&odkaz=jak.htm (9.1.2008)

⁹ http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=12&rok=06&odkaz=jak.htm (9.1.2008)

¹⁰ <http://www.rvp.cz/clanek/6/349> (9.1.2008)

Dnes máme mnoho možností, a tak by málotřídním školám mohly pomoci například plně organizované školy v jejich blízkosti a nabídnout jim možnost zúčastnit se některých vzdělávacích aktivit společně s jejich učiteli. Málotřídní školy se také mohou vzájemně domluvit a pozvat odborníka přímo do školy na společný seminář, atd.

Byl také utvořen „speciální tým zástupců málotřídních škol“ (Učitelské noviny)¹¹, který si uvědomil, že málotřídní škola má přeci jen odlišné podmínky od škol plně organizovaných. Je důležité nejprve zmapovat podmínky jednotlivých škol a po té je vést krok za krokem k tvorbě ŠVP.

Vybralo se osm pilotních škol, které jsou rozprostřeny po celé republice. Díky speciálnímu týmu se málotřídkám podařilo za rok vytvořit svůj ŠVP, i přesto, že je to stálo značné úsilí. Od těchto škol se dále mohou inspirovat další málotřídní školy a navzájem si pomáhat v tvoření ŠVP.

Bylo by vhodné promyslet, jaké úrovně klíčových kompetencí by měli dosáhnout žáci na konci vzdělávání v dané škole. Pokud se ve škole vzdělávají pouze žáci 1. - 3. ročníku, měla by tedy být definována **úroveň klíčových kompetencí** pro žáky 3. ročníku zvlášť. Je třeba se také věnovat vytváření **učebního plánu**.

„Málotřídku netuší, jaké okruhy jakých průřezových témat budou zařazeny v pátém ročníku spádové školy. Musí se řídit čistou intuicí. Manuál v tomto případě doporučuje: U malotřídních škol by mělo jít o takový výběr a rozvržení tematických okruhů průřezových témat, který by odpovídal počtu ročníků ve škole a bral v úvahu informace ze škol, kam žáci nejčastěji docházejí. Tato instrukce už přímo míří k řešení, které se pro svou efektivnost, praktičnost a účelnost patrně prosadí jako masové – totiž k úzké spolupráci malotřídních škol mezi sebou, respektive ke spolupráci malotřídních škol a spádové, plně organizované školy na tvorbě ŠVP.“¹²

Toto povolání je jedno z náročných a díky školním vzdělávacím programům se může dostat výš. Ukázat žákům, že nejsme ti učitelé, kteří přijdou, něco si odvykládají a jdou domů. Na žácích by se mělo pracovat. Být si navzájem férovou oporou.

¹¹ http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=35&rok=06&odkaz=jak.htm (9.1.2008)

¹² <http://www.seminarky.cz/Malotridni-skoly-8571> (13.3.2008)

2.6. Učení na málotřídní škole v praxi

Osobně mi bylo umožněno v jedné malotřídce učit. Byla to Zvláštní škola, ve které byla tato málotřídka. Ve třídě bylo dvanáct dětí s různými poruchami jako jsou autismus, dyslexie atd.

Ve třídě byly spojeny 4 ročníky. Od 2. – 5. třídy. V tomto případě bylo velmi důležité vypracovat si podrobnou přípravu na každý den pro jednotlivé oddíly této malotřídky. Je velmi důležité, být s každou třídou verbálně v kontaktu. Druhý ročník například četl text z učebnice a ostatní oddíly opisovaly daný článek z učebnice. Samozřejmě dle dané obtížnosti a vždy byl vybrán tak, aby se s každou třídou dalo dále pracovat verbálně.

Pokud se jednalo o opakování, jedna vyučovací hodina na daný předmět stačila, ale pokud se mělo probírat nové učivo, často se sklouzlo do opoždění a učivo se probírávalo další hodinu. Záleží samozřejmě i na zkušenostech učitele a já jsem v té době měla za sebou jeden týden praxe ve škole. Záleží také na dětech samotných a jejich přístupu k vyučování. Konkrétně tyto děti byly velmi vnímavé a snažily se aktivně zapojovat do výuky.

V takovýchto třídách, kde je dětí a málo a jsou z více ročníků docházelo z mých zkušeností k lepším sociálním a společenským kontaktům. Děti si více rozumí a dokáží si poradit navzájem, i když je mezi nimi určitý věkový rozdíl. Panuje zde větší komunikativnost i mezi učitelem a žáky.

Učit na prvním stupni je už samo obrovskou výzvou. Záleží na každém z nás, jak se k této situaci postaví. Od první třídy se začíná tvořit kolektiv a je jen na učiteli, jak děti k tomuto důležitému kroku povede. S tímto předpokladem pak postupují do dalších ročníků. Těžší je, když se má utvořit kolektiv v málotřídní škole. Ve třídě je vždy několik dětí z jiných ročníků a je jen na učiteli, jak tyto děti „spojí“. Děti se spolu vzájemně domlouvají a sprádají přátelské vztahy a intriky s jinými dětmi. Například už starší batole fascinuje pohled jiného batolete a sleduje děti svého věku se zaujatou pozorností. To platí i u dětí starších.

„T. Berndt, G. W. Ladd a W. W. Hartup upozornili, že sociální vztahy navázané s jinými dětmi jsou odlišné od způsobů interakce s dospělými. Vrstevnické vztahy jsou rovnocenné. Nejsou ovládány rozdíly ve statutu či závislosti. A dítě neočekává poslušnost jiných sobě rovných, tj. takovou, jakou vyžadují dospělí. Nepotřebuje jiné děti tak silně, jako své rodiče. S vrstevníky může mladý jedinec testovat hranice pravidel a oboustranné

sociální důsledky zaujetí hračkou druhého nebo odhalovat následky výroků, které před druhými pronáší.¹³

Tato kniha (viz. pod čarou 17) jen potvrzuje to, co jsem zažila v praxi. Děti si opravdu více rozumí a je pro ně jistě dobré, pokud mají k sobě jedince stejného věku, s kterým můžou prožívat společné problémy a starší i mladší jedince, od kterých se naopak učí. Učiteli může pomoci k tomuto kroku především komunikace, upřímnost a objektivita.

Další nedílnou součástí spojení jedinců do kolektivu jsou hry. Hra je nenásilná forma komunikace, která je dětem nejbližší a dítě necítí tlak ze strany učitele. Dítě se většinou automaticky přidává, protože je zvědavé a chce se určitým způsobem projevit, přispět a zapojit do hry.

Velkou inspirací může být kniha *Třída plná pohody* (Charles A. Smith), kde v úvodu knihy autor poukazuje, jak bylo učitelům, když je poprvé dítě oslovilo „paní učitelko“? Jak byli překvapeni a zaskočení. A na druhou stranu na ten úžasný pocit, kdy učitel má v rukou veškerou „budoucnost“ dítěte, co se školy a kolektivu v ní týče. Od samého počátku první třídy má učitel možnost z dětí něco vybudovat. Tato kniha je rozdělena do čtyř kapitol:

- „Kamarádství
- Citlivé jednání
- Součinnost
- Přívětivost“¹⁴

Každá z nich zkoumá tři a více dovedností. Kapitoly na sebe navazují a jsou vzájemně propojené. Každá hra je pak dále uspořádána podle složitosti a věku dítěte.

Na málotřídní škole je velice důležité kamarádství mezi dětmi. Právě v této škole máme větší možnosti v jeho budování. Děti nižších ročníků se učí od dětí strašících a naopak. Mladší dítě poznává, co je již zaběhnuté, pomáhá mu v tom starší žák, který mu vysvětluje, jak co probíhá, v kolik zvoní na kterou přestávku a tím pádem u nich vzniká nový kontakt, buduje se přátelství mezi nimi. Starší žák se naopak učí od menšího citlivějším jednání. S mladším žákem se musí ještě opatrně, a o to více, pokud nastoupil do první třídy. Strašící žák

¹³ JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích- Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí.* Praha : Themis, 2004, s. 44. ISBN 80-7312-038-0

¹⁴ SMITH, CH. *Třída plná pohody.* Praha : Portál, 2001, s. 12-14. ISBN 80-7178-602-0

by měl být více přívětivý k mladšímu, protože jakákoli maličkost může mladšího žáka dostat do obtížnější situace. Trpělivosti, přívětivosti, tomu se učí starší žák. Na základě těchto skutečností není žák na málotřídní škole odstrčen od těch starších, tak jako to většinou funguje na plně organizovaných školách. Starší žák může pomoci mladšímu i s vysvětlováním učiva. Může mu ukázat, jak se pracuje pomůckami a například i to, jak pracovat na výukových programech, pokud si žák chce procvičovat například o přestávce. Tím starší žák pomáhá i učiteli, ale není to samozřejmě žákova práce, může pouze pomoci.

3. Výukové programy

3.1. Mediální výchova

Mediální výchova je složen z termínů *mediální* a *výchova*. Médium označuje tzv. „zprostředkující prostředí“, jinak řečeno „kanál pro přenos informací.“¹⁵ To znamená, že něco zvenčí nám určitým způsobem zprostředkovává informace, které mi vnímáme díky médiím a můžeme z nich čerpat, získávat informace a nebo se učit. Výchovu chápeme jako „proces utváření vztahu k tomu, co poznáváme a co prožíváme.“¹⁶ Takto chápána výchova, na niž můžeme aplikovat výchovu mediální je výstižná. Výchova je však bez patřičného vzdělávání neúplná.

Pojem mediální výchova je chápán jako pojem širší, obecnější. Mediální výchova je nadřazena dosud užívaným termínům informační výchova, informatika. „Mediální výchovu jsme vymezili jako komunikační výchovu orientovanou na oblast mediálního sdělování. Sám pojem mediální výchova se u nás stále ještě zdaleka nepřijímá jako běžný. V praxi se však začínají první semináře mediální výchovy objevovat, zejména na středních školách, a její prvky se uplatňují v rámci předmětu český jazyk i na školách základních.“¹⁷ Takto tuto problematiku uvádí Karel Šebesta.

Mediální výchova se ovšem v dnešní době již dostala do popředí a to díky velmi rychlému technologickému vývoji. Dostáváme se k novějším a lépe propracovaným informacím, které se týkají PC ve výuce, ale i v životě. Média nás velmi ovlivňují. Nejenom život každého jedince, ale i fungování celé společnosti jako celku. Média v podstatě rozšiřují rejstřík informací, myšlenek a prožitků.

Zaznamenávají je a udržují v paměti – „překonávají bariéru časovou, zároveň prostorovou a do jisté míry bariéru sociální.“¹⁸ To znamená, pokud se překonává bariéra času, lidé si informace uchovávají v paměti. Dále pak zrychlují jejich předávání a díky tomu jsou

¹⁵ ŠKOLOUDÍK, J., FRYŠTACKÝ, P. Multimédia jako didakticko-technologický fenomén. In sborník *Univerzita v novém miléniu*. Plzeň: FF ZU, 2004. s. 178 -183. ISBN 80-86473-62-7.

¹⁶ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: PORTÁL, 2002. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

¹⁷ ŠEBESTA, K. *Od jazyka ke komunikaci, Didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha : Karolinum, 1999. s. 122. ISBN 80-7184-711-9

¹⁸ ŠEBESTA, K. *Od jazyka ke komunikaci, Didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha : Karolinum, 1999. s. 123. ISBN 80-7184-711-9

narušeny bariéry prostorové a nakonec zasahují neomezeně všechny věkové kategorie již od nejtělejšího věku a to je právě již zmíněná bariéra sociální.

Hlavními cíli mediální výchovy je:

- žít s médii, schopnost porozumět jim
- umět jich využívat nejen ve svůj prospěch, ale i ve prospěch ostatních
- porovnávat informace a poznatky z většího množství alternativních informačních zdrojů
- využití výpočetní techniky, aplikačního i výukového software ke zvýšení efektivity své učební činnosti a k racionálnější organizaci práce
- umět si stát za svým názorem, proč jsem daný úkol takto vyplnil

3.1.1. Význam médií ve výuce

V oblasti vzdělávání jsou média pro výuku velkým přínosem. V cestě sice stojí nedostatek financí pro vybavení škol, přesto může jejich využití významně ovlivnit proces vyučování. Zavedení výukových programů do výuky ovšem sebou nese větší nároky na učitele, co se týče jeho kompetence (délka přípravy, schopnost práce s výukovým programem, schopnost naučit žáky vzdělávat se pomocí výukových programů). Média se často kvůli těmto nárokům stávají obohacením a doplňkem klasické výuky.

Počítač a multimédium dobře zabezpečuje podmínky pro dobrou informovanost a uvědomělost tím, že působí na více smyslů než běžný způsob výuky. Čím více smyslů žák zapojuje při výkladu látky, tím více vnímá a je schopen si více zapamatovat. Takovou to výuku výukové programy umožňují. Žák vnímá několika smysly najednou. Zapojuje zrak (na obrazovce jsou obrázky a text, který musí žák přečíst), sluch (programem provází mluvené slovo a žák se soustředí na pokyny, aby věděl, co má udělat). U výukového programu vždy probíhá názorná ukázka toho, co má žák udělat. Měl by být plně soustředěn, aby pochopil, co se po něm chce.

Nejdůležitější je žákova zodpovědnost, a rozhodnost. Měl by si stát za svým názorem, proč doplnil to, co zrovna doplnil. Musí mít k tomu odůvodnění, ať už je správné, či špatné, ale doplňuje z nějakého přesvědčení, že tak tomu skutečně je. Pokud nastane chyba,

zodpovědně ji přijme a snaží se dopátrat správného řešení a samozřejmě odůvodnění. Žák je v tuto chvíli samostatný, ale neměl by zapomínat na učitele, který je mu ochoten s čímkoli a kdykoli pomoci. Žák není odkázán jen počítači, ale své samostatnosti a zodpovědnosti a měl by mít vždy příležitost přímého kontaktu s dospělým člověkem- učitelem. Je jen na žákově uvážení, kolik si toho procvičí, protože test je rozhodující a ukáže, jak se žák zachoval a zda zodpovědně přistoupil k předešlým cvičením. V následujících tabulkách jsou ukázány klady a zápory učení se z knih a nebo pomocí médií.

Běžný způsob přijímání informace pomocí knih

Tabulka č. 3

+ lze ji číst kdykoliv bez ohledu na prostředí a bez nutnosti dalších zařízení	- zaberou příliš mnoho místa (neskladnost)
+ kniha je určitou „oduševnělou“ hodnotou	- orientace v rozsáhlé encyklopedii není příliš přehledná

Přijímání stejné informace prostřednictvím médií

Tabulka č. 4

+ snadná orientace	- k práci nutná multimediální sestava patřičné konfigurace
+ rychlé hledání (slovo, téma)	- zdravotní hledisko (zrak)
+ možnost zvukového záznamu, fotografií a videosekvencí	
+ interaktivní ovládání	
+ skladnost	

Nelze ovšem říci, zda je lepší používat klasickou knihu, učebnici a nebo výukové programy (médiá). Výukové programy se stávají doplňkem a zpestřením výuky a díky nim si může žák zapamatovat více informací o probíraném učivu.

3.2. Internet do škol

Od výukových programů není příliš daleko k internetu. V dnešní době využívá internet většina škol. „*Internet do školy*“, takto byl nazván projekt, který u nás v České republice nastartoval svou éru 18.2.2002. Pouze pět dní po desátém výročí příchodu internetu do ještě tehdejšího Československa. Tento projekt je pouze realizační fáze „oficinálního příchodu“ internetu do škol. V mnoha školách již internet byl, protože mnozí ředitelé si sami uvědomili, že je nedílnou součástí a potřebou ve školní výuce. Toto je státem naplánovaná akce a státem placená.

„Cílem projektu je vybudování páteřní sítě školského intranetu, která povede i do té nejdlejší školy. Na intranet budou připojeny LAN škol a díky tomu získají kromě jiných služeb i připojení k Internetu. Postupnou realizací projektu se tak podaří vybudovat funkční informační a komunikační infrastrukturu pro školy v celé České republice.“¹⁹

Do projektu bylo zapojeno 3 620 škol. Průzkum, který se později dělal na 1 848 školách ukázal, že počítače a internet ve škole jsou velmi výhodné. Školy jsou navzájem propojeny a mohou se sebou komunikovat. Projekt trval pouze tři roky a byl tedy ukončen 31.srpna 2005. Ukončení toho projektu proběhlo velmi hladce. Školy nadále spolupracují mezi sebou a to vede i k možnostem „jiné“ výuky využitím právě výukových programů.

Některé výukové programy jsou volně stažitelné na internetu jako demo verze. V jedné málotřídni škole jsem se setkala s paní učitelkou, která mi říkala, že za ní chodí děti a ptají se, kde se dají sehnat programy a nebo internetové stránky, na kterých by mohly pracovat i doma. Právě díky internetu ve školách jsou učitelé na takové to otázky dětí odpovědět a pomoci jim, aby si mohly procvičovat i doma.

¹⁹ <http://www.lupa.cz/clanky/internet-do-skol-startuje/> (10.1.2008)

3.3. Co to jsou výukové programy

Výukové programy jsou takové programy, které nás něco vyučují. Jsou určeny pro jakýkoli ročník školy, nejvíce se ale používá na prvním stupni. „Výukový“ je odvozen od toho, že se zde něčemu učíme. Výukové programy jsou určeny pro každý předmět zvlášť. Vyučuje se buď formou hry a nebo klasickou metodou. Forma hry je nejpravděpodobnější a nejpřitažlivější pro malé žáky. Výukový program formou hry může být zvolen takovým způsobem, kdy žák ani nepostřehne, že se právě něčemu učí. Výukové programy se nejčastěji používají při výuce matematiky a českého jazyka.

Výukové programy častěji využívají málotřídní školy. Třídy jsou spojeny v menší celky, (v jedné třídě jsou spojeny například tři třídy) a žáků je zde stejně méně než obvykle v jiných třídách základní školy. A právě pro to, že je zde méně žáků, dají se využít počítače s výukovými programy. Žák pracuje sám na počítači a je schopen sám si volit tempo při učení nové látky a nebo její procvičování.

Výukové programy pracují na základě probírané látky daného ročníku. V málotřídních školách se využívá velmi často. Jestliže má učitel ve třídě několik ročníků, s jedním může psát diktát a druhý může procvičovat na výukových programech na počítači. V dnešní době jde technika velmi dopředu a bez počítače to prostě nejde. Málotřídní školy jsou stejného názoru a počítačem podporovanou výuku velmi schvalují.

„Situace, v níž probíhá interakce uživatele s neměnným počítačovým programem, se počítač chová jako „neživý činitel“ stvořený autory programu.“²⁰ Takový neživý činitel se snaží ovlivňovat, možná i přímo řídit činnost uživatele. Do této kategorie zatím patří právě veškeré výukové programy. S čím přichází uživatel do styku není myslící tvor. Počítač není schopen žádného citu, nemá žádné nevědomí a není ani schopen asociací, tak jako uživatel. V některých případech jsou výukové metody nenahraditelné. Uplatní se při výuce neodvoditelných pravidel. Například to může být abeceda, vyjmenovaná slova, aj. Na málotřídní škole jsou velmi důležitou součástí výuky. Učitel může pracovat s jedním ročníkem přímo a druhý může pracovat na počítači s výukovým programem, kde se mu okamžitě dostává zpětné vazby.

²⁰ BRDIČKA, B. *Role internetu ve vzdělávání*. Kladno : Aisis o. s. , 2003, s. 13. ISBN 80-239-0106-0

3.3.1. Vznik výukových programů

První zmínky o výukových programech jsou kolem 90. let minulého století. Na trh se dostávají především velké firmy a jednou z prvních byla firma Terasoft. Na trh přišla v roce 1992. V té době prakticky nebyla na trhu žádná profesionální firma, která by se zabývala výukovým programem. Terasoft již od začátku byl velmi kvalitní a dbal na hloubku, výstižnost, jednoduchost učiva. Snadné bylo i jeho ovládání.

Program byl určen především školám, ale od roku 1997 firma Terasoft poskytovala své výrobky i soukromým dealerům. V této době se objevují ale již nové firmy se svými programy:

- Didakta- Silcom Multimedia
- MATIK
- SarSoft
- EMPE
- GRADA
- PONškola
- DisCoM

V dnešní době máme mnoho výukových programů, ze kterých si můžeme vybírat. Všechny výukové programy čerpají ze školních osnov pro daný ročník. Co v něm žáci probírají a čemu se učí. Ale i tak je každý výukový program jiný, i když pracují na stejném principu. Výukový program je vybaven četnou barevností a nápaditostí. Každý program je například uváděn jako detektivní příběh (TS4 Český jazyk), kde se vyšetřuje, jak se Šípková Růženka píchla, diktát o tom, jak princ Jan šel do zámku, a kde políbil spící Růženku.

Právě takto pracují výukové programy. Žáka tato problematika velmi zajímá, pokud se může stát například detektivem. Programy také dávají přednost jednoduchosti a snadnému ovládání. V některých případech i hudba doprovází žáka programem. Nakonec se žák dočkává virtuální odměny, kdy se jeho úspěšnost přepočítává na procenta a je mu odkryt obrázek daného tématu podle těchto procent.

3.3.2. Výukové programy na málotřídní škole

Školský systém v tomto směru velmi pokročil. Počítače jsou skoro v každé učebně. Výukové programy také využívá většina málotřídních škol, protože jim tato práce obohacuje vyučování, a také jim práci zjednodušuje. V jedné málotřídní škole mi sama paní ředitelka řekla, že výukové programy používají. Plně využívají počítače a na nich výukové programy. Děti chtějí podporovat ve znalostech práce na počítači, protože dnes se bez počítače neobejdou. Výukové programy dokonce používají i v první třídě a děti jsou velmi šikovné.

V rámci výzkumu používání výukových programů v českém jazyce na málotřídních školách jsem se setkala s mnoha názory. V jedné málotřídní škole výukové programy vůbec nemají, nedostali se s nimi do styku, ale jinak by je samozřejmě rádi využívali. Všechny školy, s kterými jsem se dostala do styku, výukové programy používají. Využívají je několikrát týdně. Výukový program je pro ně součástí vyučování pro rychlé zopakování a zkontrolování vědomostí dětí. V českém jazyce ale není program, který by děti probíranou látku naučil, a tak v probíraném učivu neusnadňuje práci, jen v opakování.

Většina je velmi spokojena, a tak dochází k jinému problému, nedostatku financí na vybavení tříd. Většina učitelů si stěžovala, že mají ve třídě málo počítačů a ještě ke všemu jsou staré. Tato záležitost se týkala všech málotřídních škol, až na jednu. Ta měla v každé třídě čtyři nové počítače a počet dětí byl také deset. Takže když pracoval jeden ročník přímo s učitelem, druhý ročník mohl pracovat na počítačích a sedět u něho sám. Právě toto všem vyučujícím schází. Pokud totiž počítače mají, u počítače někdy sedí až tři děti a to je pro kontrolu vědomostí velmi mnoho. Všechny školy mají slíbené finance a lepší vybavení třídy. V jedné málotřídní škole měla paní ředitelka názor naprosto odlišný. Výukové programy využívá, protože jí to pomáhá pro rychlejší kontrolu, ale nelíbí se jí práce na počítači. Pro děti, které mají počítač doma a případně výukové programy používají doma, hyperaktivní děti to ve škole nebaví a nevydrží u něho, proto se snaží využívat jiné metody, které mohou děti využívat. Ovšem pro rychlejší kontrolu stále využívá výukové programy.

3.3.3. Hodnocení výukových programů

„Nechat děti sedět u počítače dlouhou dobu je velice nebezpečné. Znamená to nahradit lidský kontakt, se všemi jeho přednostmi i nedostatky, kontaktem, který ovlivňuje lidskou

identitu jako neživý agent.“²¹ Takto hodnotí Richard Rosenberg (profesor výpočetní techniky, Kanada) 1996, nadměrné používání počítačů ve škole. Ve své podstatě má pravdu. Víme, že technologie určitým způsobem ovlivňuje myšlení k obrazu svému, obzvláště u menších dětí. Je tedy důležité si pečlivě promyslet, jak často budou děti na počítači trávit čas a co na nich budou dělat. Z mého výzkumu se dá usoudit, že většina učitelů schvaluje výukové programy. Jsou s nimi velmi spokojeni. Hodnotí je kladně. Samozřejmě ten, který si vybrali, od jiných firem jim tolik nevyhovoval. Každá škola má svůj výukový program. Většina z nich používá a pracuje s jedním výukovým programem od stejné firmy. S touto firmou jsou velice spokojeni a to díky tomu, že jako jediná byla schopná nabídnout ucelený program pro veškeré předměty. Učitelé jsou spokojeni také díky odezvě svých žáků. V jedné málotřídní škole jsem se dokonce setkala s paní učitelkou, která mi vyprávěla, že za ní přijdou o přestávce žáci a chtějí si pustit výukový program. To je pro paní učitelku velmi důležitá zpětná vazba.

Všeobecně se učitelé shodli, že je nutné PC využívat, protože technika jde velmi dopředu. Využívání počítačů někomu práci usnadňuje a někomu ne, jen dopomáhá pro kontrolu. Usnadňuje práci v tom, že učitel nemusí neustále kopírovat a připravovat věci na papír. Jednodušší je to i pro opravu, učitel na počítači okamžitě vidí, kde žák udělal chybu. Může si nastavit rychlost i obtížnost daného úkolu. Zvuk je také výhodou, protože žáka provází úkolem a nemusí být u něho učitel.

Nevýhoda, jak mi řekla většina učitelů je pouze v tom, že mají málo počítačů. Setkala jsem se i s ojedinělým názorem, kde paní učitelka nebyla spokojná pouze s tím, že žáci, kteří dostatečně nerozumí učivu, doplňují měkká, tvrdá „i“ jen podle toho, že už všechna vyzkoušeli a tohle tam ještě nebylo. Děti prostě typují a nedokáží pochopit, proč tam dané písmeno je. Počítač jim také nedokáže chyby odůvodnit a dítě se tím nenaučí. Ve výukových programech také chybí vysvětlení nové látky, ale tu si každý učitel raději vysvětlí sám. Není totiž nic lepšího, než osobní kontakt a přímá spolupráce se žáky.

3.3.4. Analýza výukových programů

Rozbor výukových programů je velice důležitý. Málotřídní škola si podle analýzy takové výukové programy vybírá pro své použití. Tyto programy se vztahují pouze na výuku

²¹ BRDIČKA, B. *Role internetu ve vzdělávání*. Kladno : Aisis o. s. , 2003, s. ISBN 13. 80-239-0106-0

českého jazyka, která nás zajímá nejvíce. Během rozhovorů na málotřídní škole se mi dostalo do ruky několik výukových programů, které budu následně popisovat a rozebírat.

3.3.4.1. Diktáty Holubec

- Psaní i-í a y-ý po obojetných souhláskách
- Psaní ú-ů
- Psaní bě-bje, vě-vje, pě, mě-mně
- Psaní souhlásek párových na konci a uvnitř slov
- Souhláskové skupiny a psaní změn v nich
- Psaní předložky s a z
- Psaní předpon s-, z-, vz-
- Délka samohlásek v domácích slovech (vybrané jevy)
- Psaní přejatých slov
- Psaní velkých písmen na začátku slov a slovních spojení
- Hranice slov v písmu
- Tečka, vykřičník, otazník
- Čárka
- Uvozovky a přímá řeč
- Diktáty

Takto vypadá nabídka tohoto výukového programu. Je zde široká nabídka a každá z nich se ještě rozděluje na podotázky. Další nabídka se týká ovládnání:

Hodnocení

- Zkoušení
- Procvičování

Zpětná vazba

- Všechny jevy najednou
- Ihned po každém jevu

Časový limit

- Možnost nastavení délky procvičování

Známkovací stupnice

- 1 od....x%
- 2 od....x%
- 3 od....x%
- 4 od....x%
- 5 od....x%

Tento výukový program pracuje na bázi doplňování. Žák po zvolené nabídce dostane text, v kterém chybí daná písmena. Místo je označeno žlutě, aby žák věděl, kam má dané písmeno doplnit. Možnost výběru se mu ukáže u prázdného místa, která má barvu červenou a žák může doplnit chybějící písmeno. Pokud žák celé doplní, klikne na ikonku konec a celý text se opraví. Dole v rohu se je statistika, která určuje:

- celkový počet jevů
- určeno správně
- určeno špatně
- zbývá určit
- úspěšnost
- známka

Výukový program nepracuje s hlasovým projevem, tudíž žák musí veškeré pokyny číst sám, nebo mu je čte učitel. To ovšem nevyhovuje vyučujícím, protože se tím zdržují. Výukový program je určen spíše žákům, kteří jsou již samostatnější a nepotřebují dohled učitele, nebo rodičů. Tento výukový program je možné mít i doma a procvičovat si potřebnou látku. Barevně není výukový program vůbec výrazný. Celý je pouze v šedé barvě a chybějící písmena jsou označeny jinou barvou. Celý působí velmi tmavě. Jednoduchost je ale v jeho ovládání a nastavení potřebných úkonů.

3.3.4.2. Terasoft – Český jazyk 4

Terasoft je jeden z nejvyužívanějších výukových programů na málotřídních školách vůbec. Jako jediná firma totiž nabídla školám celkovou nabídku výukových programů do všech předmětů. Terasoft je také nejstarší firma, která začala vyrábět výukové programy,

proto je dnes na profesionální úrovni a odráží se to také na jejích výukových programech. Při spuštění tohoto programu dostaneme nabídku:

- Cvičení pro daný ročník
- Párové souhlásky na konci a uvnitř slov
- Vyjmenovaná slova a slova příbuzná
- Psaní u, ú, ů
- Koncovky podstatných jmen
- Koncovky přítomných tvarů sloves
- Koncovky přičestí minulého
- Koncovky přídavných jmen
- Souhrnná cvičení na i/í a y/ý
- Skupiny -bě, -pě, -vě, -mě
- Skupiny souhlásek
- Předložky s, z
- Předpony s-, z-, vz-
- Délka samohlásek v domácích slovech
- Psaní velkých písmen
- Čárka ve větě jednoduché a souvětí
- Psaní slov přejatých

Toto je souhrnná nabídka. Pokud si zvolíme vybraný ročník, automaticky nám naskočí nabídka, co se v daném ročníku probírá. Můžeme si ale nabídku navolit buď na jedno probírané téma, nebo víc. Automatická nabídka slouží pouze k dopomoci. Můžeme procvičovat formou:

- Detektivního příběhu
- Testu
- Procvičování

V další nabídce máme ještě:

- Menu
- Hodnocení
- Náповědu
- Uložit nastavení
- Začít od uložené pozice
- Zjednodušená hra
- Celá hra

Pokud si vybereme detektivní příběh, naskočí nám obrázek s detektivem Koumesem a luční loupeží. Tento příběh, jak již napovídá název se odehrává na louce a sám detektiv je brouk. Dětem vypráví svůj příběh o tom, co se mu stalo. Celý příběh pak žáci s Koumesem chodí po louce a plní různé úkoly. Nenápadnou formou děti vyplňují cvičení. Například, když detektiv Koumes potká nějakého lučního brouka a chce poradit. Brouk mu řekne, že mu poradí, ale až když mu pomůže vyplnit úlohu. To žáka donutí, aby úlohu vyplnil, protože chce pokračovat dál a vypátrat zloděje. Příběh se odehrává v různých prostředích, ale stále na louce. Na konci příběhu mají děti za odměnu píseň, kterou mu zahraje kapela, které se ztratilo piano a žáci jej pomocí detektiva Koumese našli.

Test je formou doplňovacích cvičení. Žák si nejprve může vybrat z nabídky, s jakým tématem bude pracovat. Například mapa, cestování, vzpomínka, letní koupání. Celý text se pak vztahuje k vybranému tématu. Žák doplňuje písmena, která si zvolil na začátku. Na výběr má písmena, která se ale střídají v pořadí, takže žák musí dávat velký pozor, jaké písmeno doplňuje. Podle úspěšnosti se mu na konci testu zobrazí obrázek. Například u letního koupání se mu zobrazí děti, jak plavou ve vodě. Obrázek žák získává za odměnu a podle své úspěšnosti.

U procvičování se také zobrazí text. Žák doplňuje po písmenku a okamžitě se mu dole objeví, zda je to správně, či nikoli. Pokud odpoví špatně, dole se mu objeví, co tam má být a odůvodnění.

Celý tento program je velice dobře zpracovaný. Barevně je do zelena a detektivní příběhy jsou barevné. Detektivním příběhem doprovází žáka hudba a mluvené slovo, které mu

napovídá, co má dál dělat. Žák si ani neuvědomuje, že se učí správné gramatice. Je velmi dobře vtažen do děje detektivního příběhu.

3.3.4.3. Terasoft – Dětský koutek

Terasoft Dětský koutek je určen pro nejmenší děti a to v první třídě. Celý program je vytvořen velmi pestrými barvami. Úvodní plocha je modrá a uprostřed do kruhu jsou uspořádané ikony s nabídkou:

- Školička
- Hry
- Pohádky
- Omalovánky
- Informace

Pod každou ikonkou se nachází další nabídky. Nejdůležitější je zde školička. V té jsou ještě tyto ikonky:

- Čísla
- Tvary
- Barvy
- Písmenka 1
- Písmenka 2
- Už znám písmenka
- Už znám čísla

Pod těmito ikonami dostaneme nabídku. Celým programem provází babička, která sedí na obláčku a dětem přesně popisuje, co mají udělat. Pokud si zvolíme například písmenka, nejprve nám výukový program vysvětlí, jaké věci začínají na dané písmeno a pak musíme sami vybrat, jaké to je. Za správně uhodnutá písmenka dostáváme hvězdičky a za plný počet hvězdiček vysvědčení s velkou jedničkou s hvězdičkou. Program je velice nápaditý. Celou dobu je provázen zvukem. Programy jsou také odstupňované obtížností. Nejprve se děti učí písmenka, barvy, číslice. Mohou si je také procvičovat formou hry

s koníkem, kdy společně například hrají pexeso. Nebo je zde hra Barvykaz, který pomíchal všechny barvy. Žák má za úkol dát všechny barvy ta, jak patří. Za každý obrázek je pochválen.

V dalším obtížnějším stupni se setkáváme s nabídkou postav. Například Teta doktorka, Povídám si s maminkou, Povídám si s tatínkem, aj. V této kategorii si dále můžeme vybírat. Například Teta doktorka má ještě odkazy na naučení dalšího učiva:

- Lidské tělo
- Ruka
- Hlava
- Čistota

V každé sekci se nejprve naučíme části těla, které jsou na obrazovce názorně ukázány. Okamžitě po naučení učiva dochází k opakování. Žák je opět náležitě chválen a za odměnu získává jedničku s hvězdičkou. Za odměnu se také děti mohou naučit písničku, nebo si zahrát s dědečkem hry. Tento výukový program je opravdu velice nápaditý, pro děti barvený, přitažlivý, neustále se mění obrázky, i u pohádek, aby to pro děti bylo zajímavější a vydržely pracovat s počítačem. Vynikající je, že se žák nejprve učí a pak až opakuje.

3.3.4.4. DiScoM

Tento program určen pro nižší ročníky prvního stupně. Program má přímo na jedné obrazovce zobrazeny všechny možnosti, které může učitel, žák využít pro nastavení. Program není barevně příliš dobře zpracovaný. Po celou dobu se pouze barva šedá a modrá. Co se týče ale jeho „vybavenost“, je program velice dobrý. Možnost výběru je široká. Když žák procvičuje čtení, každé slovo se mu barevně vybarví, aby žák věděl, kde se čte. Čte tak rychle, jak je nastavená rychlost čtení. Toto je dobré pro kontrolu čtení, jak žák čte. Paní učitelka v jedné málotřídní škole si tento program nemohla vynachválit. Je velice jednoduchý na ovládání. Z hlediska obsahu je tejný, jako ostatní programy, ale má jednu figuru, která je velmi preferována. Žák dostane na pozadí 10 slov, která běhají po celé obrazovce a splývají s barvou plochy. Jsou téměř nerozeznání a žák má za úkol přečíst je a zaškrtnout v dané nabídce. Zde si také volí rychlost i počet slov. Žák je schopen si nastavit potřebné k procvičování sám.

4. Výuka českého jazyka

Výuka českého jazyka všeobecně na našich školách je velmi důležitá. Čeština je náš mateřský jazyk a je třeba se mu učit a pochopit jeho význam. Složitost českého jazyka je velmi obtížná. Už nejmenší děti se učí správnému vyjadřování, skládání vět, skloňování a časování.

Na základních školách má český jazyk s matematikou nejvíce časových dotací. V českém jazyce je mnoho poznatků, kterým se děti musí naučit a pochopit jej. Proto je důležité děti zaujmout různými činnostmi, aby je práce bavila a nebyli unaveni. Vyučovací hodina je totiž rozložena do 45ti minut. Různé formy výuky jsou v tomto případě nejlepší:

- „skupinové vyučování
- kooperativní vyučování
- individualizované vyučování
- samostatná práce
- projektové vyučování²²

Do výuky můžeme začlenit o hru jako metodu, která děti velmi baví. Výukový program je nedílnou součástí vyučování na málotřídních školách. Obzvlášť v českém jazyce, kdy je potřeba výuku neustále měnit. Děti baví různorodá činnost a protože český jazyk sám o sobě nenabízí moc kreativity, musíme si jí sami vytvořit.

Výukový program je k tomu dostačující. Děti umí zaujmout a je zde široká škála využitelnosti. Český jazyk a matematika se i ve výukových programech nejvíce upřednostňují. Pro děti je to i přitažlivé a mnohdy si ani neuvědomí, že něco vypracovávají a to je mnohdy u různých forem obtížné.

²² SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: ISV nakladatelství, 1999. s. 203-224, ISBN 80-85866-33-1

5. Praktická část

V praktické části diplomové práce se budu zabývat kvalitativním výzkumem – rozhovorem, který jsem použila pro výzkum na málotřídních školách. Zabývám se otázkami jako co je to kvalitativní výzkum, hloubkový rozhovor a jeho fáze, problematika začínajících badatelů, rozhovor samotný, záznam, přepis a analýza dat. Následuje cíl výzkumu, charakteristika škol a vyhodnocení rozhovorů.

6. Kvalitativní výzkum

6.1. Definice kvalitativního výzkumu

Je velice důležité si uvědomit, že v pedagogických vědách máme výzkumy dva. Kvalitativní a kvantitativní. Nejdříve byl uznáván kvantitativní přístup, ale i kvalitativní si časem získal určité uznání. Oba přístupy byly považovány za soupeřící „paradigmata“.²³ Nakonec oba výzkumy byly nahlíženy a stále jsou jako odlišné strategie. Nikoli však soupeřící.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvalifikace. Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“²⁴

Důležité je, aby sám dotazovaný zcela chápal problematiku výzkumu. Lidé jsou zkoumáni v jejich přirozeném prostředí. To znamená, že si dokáže vybavit více informací. Prostředí mu dodává dostatek podnětů pro rychlejší spolupráci a dostatek materiálu.

Nestačí se na jednání člověka pouze zeptat, protože ani on sám si neuvědomuje, proč se tak v dané situaci chová. Sám se musí zamyslet, proč řeší danou situaci určitým způsobem

²³ ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 13. ISBN 978-80-7367-313-0

²⁴ ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 16-17. ISBN 978-80-7367-313-0

a zda by nebylo třeba něco pozměnit. Za svým jednáním by si měl stát a odůvodnit jej. Badatel pak lépe porozumí tématu, které zkoumá i z hlediska aktéra. Každý totiž vstupuje do rozhovoru s jinou představou i jinými zkušenostmi, i když oba znají jeho přesný obsah a důvod. V kvalitativním výzkumu nám jde především o to, přinést co nejvíce poznatků a pochopení, proč tomu tak je. Nejsou důležité definice, které již někdo vymyslel. Zajímá nás momentální stav a rozpoložení samotného aktéra.

6.2. Plánování kvalitativního výzkumu

„Kvalitativní výzkum je tedy proměnlivě plánovitý – to znamená, že se v něm střídají fáze, kdy se výzkumník drží předem daného plánu s fázemi, kdy hledá použitelná řešení problémů a situací, které na počátku nepředpokládal.“²⁵ Plán kvalitativního výzkumu bývá v reálu velmi zřídka přesně dodržen. Důvody jsou hned dva.

První z nich směřuje k výzkumníkovi, který si ujasňuje všechny fáze výzkumu, rozložení času. Respektive si ujasňuje zatím své představy a mlhavé cíle o tom, jak daný výzkum bude probíhat a co je pro něho realisticky proveditelné.

Druhý důvod je nasměrován lidem z vnějšku, kteří mohou určitým způsobem ovlivnit, jak a za jakých podmínek se bude výzkum vyvíjet. Jde například o členy komise, poroty, kteří mají právo zasahovat určitým způsobem do výzkumu a dále jej směřovat.

Kvalitativní výzkum by měl mít následující fáze:

„Úvod

- Abstrakt
- Téma a obecný cíl výzkumu
- Potenciální význam
- Klíčové koncepty a základní výzkumná otázka
- Omezení výzkumu

²⁵ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 53. ISBN 978-80-7367-313-0

Přehled související literatury

- Teoretická tradice ve zkoumání tématu
- Významné teorie
- Realizované empirické výzkumy

Design a metodologie

- Celkový přístup a jeho zdůvodnění
- Volba vzorku nebo místa výzkumu
- Techniky sběru dat
- Analytické procedury
- Zajištění důvěryhodnosti výzkumu
- Etické otázky²⁶

Toto jsou teoretické fáze, ovšem realita může být někdy jiná. Záleží na výzkumu a badateli, jak celý výzkum bude probíhat. Samozřejmě se ale určitých pravidel a fází musí držet. Musíme si ale uvědomit, že všechny fáze se navzájem propojují a zohledňují.

6.2.1. Cíle výzkumu

Na začátku je třeba si ujasnit, jaké jsou cíle výzkumu a zda jsou dostatečně přínosné pro výzkumníka, který pracuje na své práci a k té výzkum potřebuje. Musíme si také uvědomit, že s našimi cíli pracují sami účastníci. Ti sdílejí dané cíle jako my a podle nich se řídí. „Typickými termíny, které se v kvalitativním výzkum užívají při definování jeho cílů jsou pojmy jako prozkoumat, vysvětlit, popsat, porozumět, odhalit, v aplikované či akčně orientované větví potom poskytnout zpětnou vazbu, pomoci zlepšit, poskytnout vodítko ke změně, ukázat možná řešení atd.“²⁷ Každá fáze má své termíny, se kterými pracuje. Neměli bychom se zaměřovat jen na jeden cíl, ale na všechny cíle. Především na to, co výzkum přinese, zda jsme schopni dané cíle naplnit, zda výzkum přispěje k hlubšímu

²⁶ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 54. ISBN 978-80-7367-313-0

²⁷ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 63. ISBN 978-80-7367-313-0

pochopení významu výzkumu a v neposlední řadě, zda výzkum obohatí nás samotné, badatele. Pokud dosáhneme jednoho cíle, měli bychom se přiblížit k dosahování cílů ostatních. Všechny cíle jsou propojeny tak, jako fáze, to znamená, že si musíme vybrat cíl, se kterým se nám bude nejlépe pracovat a automaticky dosahovat cílů dalších. Nejlepší je vybírat si témata a zároveň jejich cíle, které mají společný základ, společné zkušenosti, jsou spjaty se zájmy.

Ve výzkumu je cíl nejdůležitější. Čeho chceme dosáhnout a z jakého důvodu. Co nám přinese daný výzkum a zda jsou cíle vůbec reálné a splnitelné. Musíme vycházet z reality a nejlépe nám k tomu pomohou aktéři, kteří se zúčastní výzkumu. To oni mají více zkušeností a další praxi. Úzká spolupráce je s nimi nutná, pokud chceme splnit dané cíle.

Výzkumník musí na počátku svého výzkumu sepsat plán, který bude přijatelný pro externí posuzovatele, musí pro sebe vytyčit cestu, jakou se bude jeho práce ubírat tak, aby měl přehled o jeho zvládnutelnosti, možnostech a načasování. Za klíčový moment svého výzkumu považuje volbu otázek, které musí být přesně formulované, abychom byli schopni se v jakémkoli okamžiku rozhodnout, zda se blížíme jejich zodpovídání, či jestli nepostupujeme jiným směrem, než byl předem určený. Výzkumné otázky musí odpovídat cíli výzkumného projektu, musí dobře ladit s metodologickými postupy, pomocí kterých se budeme snažit najít odpověď.

6.3. Hlubkový rozhovor

„Rozhovor je nejčastěji používanou metodou ve sběru dat v kvalitativním výzkumu. Používá se pro něj označení hlubkový rozhovor, jež můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.“²⁸ Hlubkový rozhovor zkoumá členy určitého prostředí jim vlastním, s cílem získat informace a hlubkové poznání a pochopení událostí, jakým disponují členové daného prostředí. Pomocí otevřených otázek může sám výzkumník, badatel porozumět pohledu jiných lidí, bez omezování jejich vlastního názoru a postoje. Pokud badatel pracuje na výzkumném projektu, je pro něho přesná výpověď účastníků velice

²⁸ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 159. ISBN 978-80-7367-313-0

důležitá a je pro něho východiskem. „Hlubkový rozhovor umožňuje zaznamenat výpovědi a slova v jejich přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu.“²⁹ Badatel má na výběr **polostrukturovaný** rozhovor, což je rozhovor, který vychází z předem připravených témat či otázek, a rozhovor **nestrukturovaný**, který je založen jen na jediné otázce a badatel se dále ptá na základě informací poskytnutých samotným účastníkem v předešlé otázce, která je klíčová.

Sám badatel by měl být také zkušeným pozorovatelem, schopným číst mimoverbální sdělení, citlivý k prostředí a ve vztahu s účastníkem zkoumání. Pro samotného badatele je lepší důvěrnější vztah s účastníkem. Rozhovor je pro oba příjemnější a badatel si může lépe promyslet otázky. Badatel potřebuje další dovednosti k rozhovoru, protože během práce je nucen dotazovat se na mnoho otázek, formálně i neformálně. Porozumění pozorování a rozhovoru je základním krokem k uvědomění si podstaty výzkumu.

Celý proces zkoumání nezáleží jen na hlubkovém rozhovoru, ale na přípravě rozhovoru, průběhu vlastního pozorování, přepisu rozhovoru, reflexe rozhovoru, analýzy dat a prezentace.

6.3.1. Příprava rozhovoru

Příprava rozhovoru je velice důležitá. Každý by se měl na rozhovor připravit, ať již je polostrukturovaný či nestrukturovaný. Je to sice jednoduché tvrzení, ale nemůžeme se spoléhat na to, že máme načteno v knihách, jak se správně ptát, nebo že máme dostatečnou slovní zásobu a upovídanost. Badatele může zaskočit cokoli. Obzvláště tehdy, pokud nemá důvěrnější vztah s aktérem rozhovoru a nezná prostředí, do kterého vstupuje. Badatel by se měl vybavit teoretickou znalostí zkoumaného prostředí, měl by zjistit specifika školy a dostatečně porozumět teoretickým znalostem projektu. Příprava by měla vést k tomu, že si badatel vytvoří základní schéma otázek, jak by se na danou skutečnost mohl ptát. Badatel by se neměl nechat zmást širokou odpovědí učitele a usměrňovat rozhovor tam, kam potřebuje.

²⁹ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 160. ISBN 978-80-7367-313-0

6.3.2. Řízení rozhovoru

Rozhovor je do určité míry strukturovaná konverzace, kterou badatel řídí svými otázkami. Hlubkový rozhovor je výsledkem výzkumníka i účastníka, ale nelze si myslet, že oba jsou na stejné úrovni. Tazatel udává směr rozhovoru a účastník mu dává náplň a smysl. Výzkumník má v tomto případě hlavní slovo a v ideálním případě rozhovor také ukončuje.

6.3.2.1. Úvodní otázky

V každém rozhovoru mají úvodní otázky své místo. Na začátku rozhovoru se s účastníkem výzkumu domlouváme na detailech. Ujišťujeme ho o jeho anonymitě a žádáme o souhlas, zda si můžeme rozhovor nahrát. Pokud souhlas dostaneme, je třeba, abychom se účastníka znovu zeptali a souhlas si již nahráli. Účastníkovi bychom měli představit výzkumný projekt, čeho se přesně týká a co jím chceme dosáhnout. Následují úvodní otázky, kterými bychom měli účastníka „naladit“ na spontánní vyprávění během rozhovoru.

6.3.2.2. Hlavní otázky

„Hlavní otázky jsou páteří rozhovoru, jelikož nabádají dotazovaného, aby vyprávěl o tématech tvořících jádro výzkumu.“³⁰ Hlavní otázky musí být předem dostatečně promyšlené, protože na nich stojí veškerý rozhovor. Badatel je k těmto otázkám motivován ze studií knih, článků, předchozích rozhovorů. Otázky nesmí omezovat a nabádat účastníka k odpovědím, které by ho před tím nenapadli. Otázky nesmí být zavádějící. Zároveň musí pokrývat zájem výzkumu. Cílem je povzbudit a dostatečně namotivovat účastníka, aby hovořil o svých zážitcích, zkušenostech i poznatcích.

Hlavní otázky by měly být jednoznačné, aby účastník neodpovídal spekulativně a nejasně. S odpovědí jedince by měl badatel nakládat odpovídajícím způsobem. Otázku *Proč?* by badatel v hlubkovém rozhovoru neměl používat, protože odpověď na tuto otázku nelze použít, pouze ji obejít. Na otázku *Proč?* odpovídá na konci výzkumu sám badatel. Ten na ni může odpovědět teprve po důkladné analýze dat.

³⁰ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 164. ISBN 978-80-7367-313-0

6.3.2.3 Navazující otázky

Navazující otázky mají za úkol upřesnit účastníkovi otázku. Jsou důležité pro získání hloubky, detailu a jemných rozdílů. Nelze však používat navazující otázky na každé téma. Rozhovor by tím ztratil své zaměření a časově by se dost prodloužil. Navazující otázky by měl badatel klást pouze na důležitější témata a tam, kde je pro nás důležitější přesná odpověď. Klást otázky tam, kde se nás sám účastník zeptá, že nerozumí zadání, či co si pod tou otázkou konkrétně představujeme.

6.3.2.4. Ukončovací otázky

Ukončovací otázky jsou nedílnou součástí hloubkového rozhovoru. Uzavření by nemělo probíhat ve spěchu, i když je badatel přesvědčen o tom, že již má dostatek informací. V samém závěru se můžeme dozvědět mnoho detailů, které nám mohou být velkým přínosem ve výzkumném projektu. Účastníka bychom měli seznámit s dalším postupem, co se týká výzkumného projektu a zopakovat, že vše zůstane utajeno v anonymitě, nebo budou vystupovat pod pseudonymem.

6.3.2.5. Otevřené otázky

Otevřené otázky umožňují respondentovi vysvětlení svých přístupů. Výzkumník by neměl přicházet k respondentovi s teoriemi, které by respondentovi zabránili popsat realitu odpovídajícím způsobem. Badatel je ovšem určitými teoriemi ovlivněn, protože se maximálně připravoval na výzkumný projekt.

„Co však mají otevřené otázky společné, je to, že se snaží přirozeně stimulovat účastníka rozhovoru k vyprávění, a to způsobem připomínajícím obyčejnou rozmluvu dvou lidí.“³¹ Na otevřené otázky účastník volně odpovídá. Odpovědi se samozřejmě týkají tématu, který navodila předešlá otázka. Potíže jsou ale u začínajících badatelů, kteří mají otevřené otázky tak korektní, zdvořilé a slušné, že dotazům není mnohdy dostatečně rozumět.

6.3.3. Odpovědi v rozhovoru

Pro badatele jsou odpovědi v rozhovoru to nejčennější, co může získat. Na základě nich se vyvíjí další postoupení výzkumného projektu. Badatel by měl znát situaci, prostředí,

³¹ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 170. ISBN 978-80-7367-313-0

klást jasné otázky, být otevřený, citlivý, kritický a řídit rozhovor. V odpovědích se zaměřujeme na detaily. Pokud nám účastník odpoví, že má rád např. nápaditost žáka, snažíme se pomocí doptávání zjistit to specifické, co měl účastník na mysli. Účastník si může myslet, že hovoří o nepodstatných věcech, ale samotnému badateli to může pomoci k lepšímu pochopení situace. Účastník by měl odpovídat jasně a živě. To znamená, živé příběhy, historky, co se odehrálo v daném prostředí. Pro badatele je tato skutečnost dobrá pro lepší představu a dokreslení svého pochopení situace. Může se stát, že sám účastník odpovídá ve větech, kterým nepříliš dobře rozumíme, pak není možné dosáhnout jasnosti odpovědí.

Sám badatel se může obohatit o další poznatky, které na počátku svého výzkumu neočekával. Účastník může odpovídat tak široce, a i přesto se to vztahuje k tématu otázky a přibližuje cíli výzkumu. Můžeme získat podrobný popis situací, které se v daném prostředí stávají běžnými. Dozvíme se nové informace, jak vznikají konflikty mezi učiteli a žáky, jak se takový konflikt řeší, a jakým způsobu může drobný konflikt nastartovat řešení dlouhotrvajícího, všeobecně známého problému.

6.3.4. Obtíže při vedení rozhovoru

Na samém počátku rozhovoru je spíše problém u samotných badatelů, kteří se bojí toho, že nic nezjistí. Tento pocit se projevuje již v plánování výzkumu, ale zřetelně si jí všimneme při přípravě hloubkových otázek. Badatel se snaží obsáhnout v otázkách co nejvíce informací, ale sužuje ho čas, který je vymezen na rozhovor. Otázky bývají často typu *Kolik? Do jaké míry? Jaký máte vztah?*

Další obavou může být, že badatel nezjistí všechno, všechny potřebné a dostačující informace. Badatelé pak pokládají i několik otázek najednou a může se stát, že účastník odpoví jen na jednu otázku a nebo naopak na všechny, ale velmi obecně. Účastník musí úplně pochopit smysl otázky, protože pokud nepochopí, může odpovídat zcela na něco jiného a badatel si tuto skutečnost může uvědomit až při analýze dat o mnohem později. Pro badatele je nejlepší, pokud si po každém rozhovoru udělá analýzu dat a tam se mu objeví i chyby. Ví, čeho se může v příštím rozhovoru vyvarovat, na co si dát pozor a na co se případně doptat. Někdy na tuto skutečnost badatelé zapomínají a provádějí analýzu dat až po ukončení všech rozhovorů. Je ale možné, vrátit se při analýze dat zpět do terénu, ale vždy tomu tak nemusí být a nebo se podmínky prostředí mohou radikálně změnit.

Jak již bylo zmíněno, badatel si dopředu připravuje otázky, ale mě by si i dopředu promýšlet potenciální odpovědi na tyto otázky. Výzkumník by si mě dopředu nanečisto sám nahrát svůj rozhovor a představit si, co by mu účastník odpověděl. Badatel se díky této přípravě může zaměřit na to, jak položit doplňující otázku účastníkovi. Celková příprava se proměňuje postupně s probíhajícím výzkumem. Otázky se stávají více specifickými. Rozvíjí se vztah mezi badatelem a účastníkem. Účastník více spolupracuje, nebojí se vyjádřit skutečnost. Badatel by si měl takové změny zaznamenávat pro pozdější možnou analýzu.

6.3.5. Záznam a přepis dat

Pro většinu badatelů je diktafon nedílnou součástí rozhovoru. Někteří si rozhovor zapisují, ale tato práce je velmi zdlouhavá a často uniká hlavní myšlenka. Účastník může mnohdy zapomenout, co chtěl říct. Někdo je dokonce schopný si útržky rozhovoru zapamatovat, ale nezapamatuje si mimoverbální reakce, náladu a ochotnu účastníka.

Na začátku rozhovoru musíme opět informovat účastníka o anonymitě a přepisu dat. U některých účastníků diktafon vyvolává nervozitu, rozrušení a nebo naopak je účastník velice přesný a pečlivý v odpovědích. Také se obává, že již nebude moci svůj výrok opravit, proto mnohdy odpovídá ve formě zdvořilých a odborných frází.

Konečnými zdroji výzkumu jsou přepsaná data. Pro začínajícího badatele může přepis odkrýt mnohá překvapení. Badatel je překvapen, co říkal, jaké pokládal otřesné otázky.

Přepis rozhovoru je velmi snadná věc, ovšem zdlouhavá. „S přibývajícimi zkušenostmi badatele, klesá doba na přípravu rozhovoru, ale následný přepis trvá vždy stejně (úporně) dlouho. Zpravidla deset minut rozhovoru přepisuje badatel 50-60 minut.“³² Výzkumníci se zabývají otázkou, *co všechno se musí přepsat?* Dobré je přepsat veškeré rozhovory, protože pokud něco vynecháme, může nám utéct důležitá informace, i když jsme přesvědčeni, že jsme vypustili banální informaci.

„Všichni lidé mají nějakou představu o tom, co je rozhovor. Vždyť současná epocha bývá označována za věk rozhovorů vzhledem k tomu, jak zásadní roli v lidském chápání

³² ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 181. ISBN 978-80-7367-313-0

identity, subjektivity a prožité zkušenosti rozhovor hraje.“³³ Přímý kontakt s jedincem a rozhovor z očí do očí nám může nabídnout široké poznání a získání hlubokého vhledu do světa účastníka.

Nejprve je důležité si projít veškeré teoretické poznatky, abychom se mohli pustit do praxe. Potřebujeme určitou výbavu, která nám pomáhá v situacích, se kterými si víme i nevíme rady.

³³ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 184. ISBN 978-80-7367-313-0

7. Cíl výzkumu na málotřídních školách

Cílem této diplomové práce je zjistit, zda na málotřídních školách používají výukové programy ve výuce českého jazyka. Jak často je učitelé využívají, proč ho využívají, jak jsou s ním spokojeni, co jim to přináší a především, jak s ním děti pracují a co si jsou schopni zapamatovat. Zda žák pracuje s výukovým programem s nadšením, zda ho to baví, a nebo sedí nepřítomně a nespolupracuje. Zajímá nás, co si učitel myslí o jejich využívání. O zavedení počítačů do výuky a celkově o mediální výchově, pod kterou spadají výukové programy. Jak žák vnímá počítač, zda to bere jako zdravou osvětu ve výuce, nebo je počítačem zahlcený již z domova a výuka ho ničím nenaplnuje.

Zmapovat situaci, jak se sám učitel věnuje výukovým programům. Jestli zná nějaké jiné, než používá. Zda převládá výuka na počítači, či učitel jedná se žákem a je s ním v přímém kontaktu.

8. Metodika

V této části diplomové práce se budeme zabývat rozhovorem a otázkami, které byly položeny v jednotlivých školách. Charakteristikou málotřídních škol, ve kterých probíhal výzkumný projekt a vyhodnocováním odpovědí.

8.1. Rozhovor

Ve výzkumu byl použit hloubkový rozhovor a volné výpovědi. V hloubkovém rozhovoru se může badatel dozvědět mnohem více, než kdyby dal otázky jako dotazník. Badatel si může všimnout mimiky, mimoverbální komunikace. Zaznamenávat postřehy, které by z dotazníku nebyly zřejmé. Může se doptávat pomocí doplňujících otázek a vysvětlit otázky, které účastník rozhovoru nerozuměl či zcela nepochopil. Volná výpověď slouží k tomu, aby účastník měl „volné pole působnosti“ a mohl odpovídat zcela volně a spontánně. Ve výzkumu byly použity následující otázky:

- Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?
- Jaký používáte výukový program?
- Proč jej využíváte?
- Jak Vám vyhovuje tento program?
- Znáte ještě jiné výukové programy?*
- Vidíte v něčem klad/zápor?
- Myslíte, že Vám výukové programy mohou usnadnit práci?
- Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?
- Na jakém principu Váš výukový program pracuje?
- Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Na tyto otázky učitelé volně odpovídali. Setkáváme se v rozhovoru ještě s jinými otázkami a to otázkami doplňujícími, které badatele napadnou při rozhovoru. Tyto otázky ovšem nejsou v každém rozhovoru, protože učitel například nemá mnoho zájmu komunikovat s badatelem a nebo otázek není potřeba. Jsou to například:

- Využíváte výukový program třeba pro pravopis?
- Kolik dětí pracuje u jednoho počítače?
- Hodnotíte práci na výukových programech?

Tabulka č. 5

* (prosím zakroužkujte)

Didakta – Silcom Multimedia	Terasoft
PC Holubec	MATIK
SarSoft	Hematit
MULTIMEDIA ART	EMPE
Grada	Shareware – Michal Tesar
PONškola	SCIO

Každému učiteli byla položena otázka a ten volně odpovídal. U otázky číslo 5: *Znáte ještě jiné výukové programy?* Dostali učitelé papír s tabulkou (č.3) a tam označili výukové programy, které ještě znají, popřípadě je používali.

8.2. Charakteristika výzkumných málotřídních škol

8.2.1. Škola A - 3., 4. a 5. třída

Málotřídní škola A, (viz příloha č.1) je školou , která má dvě třídy. V první třídě se vyučuje 1. a 2. ročník a ve druhé třídě se vyučuje 3., 4., a 5. ročník. Hovořila jsem s panem ředitelem, který vyučuje 3., 4., a 5. třídu. Ve třídě je 20 dětí a čtyři počítače, takže u počítače sedí po pěti. Pan ředitel byl velmi zdvořilý a měl velmi dobrý vztah k dětem. Práce na počítači jej baví, ale jen jako zpestření výuky a doplněk, nedá se na výukových

programech stavět celá hodina. Pan ředitel je zastáncem toho, že dítě potřebuje mít s učitelem kontakt, mít okamžité nebo dodatečné vysvětlení, pokud jej program neumožňuje. Některé žáky práce na výukových programech baví, berou to spíše jako oddychovou hodinu, některé to samozřejmě nebaví a ti by raději celou hodinu strávili na internetu a nebo pokud pracují ve větší skupince, nic nedělají a nepracují. Pan ředitel je s výukovými programy spokojený, protože děti mají možnost si zopakovat veliké množství diktátů, doplňovacích cvičení, vyjmenovaných slov, aj. Mají okamžitou zpětnou vazbu, kde udělaly chybu, ne vždy je tam ale odůvodnění.

Měla jsem možnost i hovořit s paní učitelkou, která učí první a druhou třídu. Vysvětlila mi, že výukové programy nepoužívají, protože má s dětmi mnoho práce a na výukové programy nezbyvá čas. Pokud by ovšem byla ve vyšší třídě a čas by byl, velice ráda by je využívala.

Škola je spojena ještě s mateřskou školou. Škola je nově zrekonstruována. Vše, co se dá vylepšit a na co jsou finanční prostředky, spravuje pan starosta, který je velice ohleduplný a ví, kdo peníze nejvíce potřebuje. Škola je vybavena i o nové počítače, protože na některých starých počítačích určité programy nešly spustit. Pedagogický sbor se plně věnuje svým žákům a je ochoten jim poskytnout co nejlepší výuku učiva.

8.1.2. Škola B – 4.a 5. třída

V této málotřídní škole (viz příloha č.3) jsem měla možnost podívat se, jak vypadá běžná výuka a to ve 2., 3., 4., a 5. třídě. Měla jsem možnost blíže poznat paní učitelky, se kterými jsem po té dělala rozhovor. Ve 4. a 5. třídě byla paní učitelka, která perfektně vedla výuku. Obě třídy zapojovala současně. Jedna měla například počítání v matematice nižší a druhá vyšší, ale všichni spolupracovali. Nikde se neobjevoval věkový rozdíl a všichni měli mezi sebou velice přátelský vztah.

Paní učitelka je s výukovými programy velice spokojená. Počítač používají několikrát týdně, ale různě se střídají. Na počítač jde ten žák, který má již svou práci hotovou. Žák je více samostatný, protože musí samostatně pracovat. Paní učitelka je i velmi spokojená s okamžitým opravováním. Vidí ihned výsledek a mohou jej se žákem probrat, pokud někde nastala chyba.

Nevýhodou výukových programů je to, že zde není správné odůvodnění výsledků v českém jazyce. Právě kvůli této nevýhodě žák doplňuje například i/y a $i/ý$ a neví, jaké tam

má být. Dá tam takové, které tam ještě nebylo a nechápe, proč, zde právě chybí ta zpětná vazba odůvodnění výsledky. Další se týká již ve vybavenosti školy. Paní učitelka má ve třídě pouze dva počítače a to je pro práci s 12ti dětmi velmi málo.

Děti velmi rády pracují na výukových programech, i přesto, že doplňují cvičení, neberou to jako zkoušení, protože mohou pracovat na počítači a podle slov paní učitelky „počítače dnes letí“. Výukové programy jsou pro paní učitelku pouze jako doplněk výuky, ale rozhodně se podle nich nedá učit. Děti program baví, protože o přestávce chodí za paní učitelkou a chtějí si program pustit, při tom by se mohly věnovat svým aktivitám během přestávky.

2. a 3. třída

Paní učitelka ve 2. a 3. třídě má děti hezky zvládnuté. Druhá třída byla klidnější, než třetí, i přesto, že ve druhé třídě byli sami chlapci. Paní učitelka neměla možnost pracovat s dětmi současně. Druhá třída potřebuje stále individuálnější přístup a více času.

V této hodině paní učitelka nevyzkoušela výukové programy, ale je s nimi velice spokojená. V hodině je využívá a dokonce i někdy hodnotí. Musí to být ale konkrétní cvičení, například vyjmenování slov v určitém pádě. Pro děti je to samostatná práce a mohou procvičovat jak dlouho chtějí (jak mají volný čas). Některé děti mají výukové programy doma a samy se ptají, zda jsou nějaké internetové stránky, na kterých by mohly doplňovat. To je pro učitele zpětnou vazbou a ví, že využívá dobrou metodu ve vyučování.

Jediná nevýhoda je ve vybavení. Pro děti jsou buď malé lavice nebo naopak příliš velké. Počítače jsou velmi staré, dlouho se spouštějí a dlouho trvá oprava různých cvičení. Klávesnice jsou také starší a některé děti by potřebovaly speciální klávesnici, protože mají špatnou jemnou motoriku. Paní učitelka má ovšem slíbené nové počítače i stoly, tak se jí i dětem bude pracovat mnohem lépe.

1. třída

V první třídě (viz příloha číslo 4) pracuje paní ředitelka, která má ve třídě pouze 7 dětí. Práce je s nimi proto lepší. Paní ředitelka se může více a individuálněji věnovat každému žákovi zvlášť. I přesto, že je to první třída, děti pracují s výukovými programy, ale jen velmi málo, i když je počítač dvakrát až třikrát do týdne zapnutý.

V tomto programu, který paní učitelka využívá není bohužel jemné nastavení toho, co by žák potřeboval procvičovat, ale i tak jsou programy velmi zajímavé a dětem se líbí.

Výukový program paní ředitelce práci určitě neusnadní. Lze to pouze jako doplněk, ale protože se jedná o první třídu, musí mít přímý kontakt s učitelem. Práci na počítači vždycky probíráme a je jedno, jestli je to ve výsledcích ve výukových programech, nebo na papíře. Známkou paní ředitelka nehodnotí. V první třídě se hodnotí pouze razítky.

Paní ředitelka má svůj pohled na počítače. Souhlasí, aby se využívaly, ale u prvních ročníků jen velmi málo. Protože většina počítače doma má, snaží se jim ve škole nabídnout „zdravou“ práci na počítači, protože mnohdy tomu tak nebývá. Dobré je jej využít při určitých obtížích a nebo při volném čase. U prvních ročníků ale jen velmi opatrně.

8.1.3. Škola C – 1.a 2. třída

Tato málotřídní škola (viz příloha číslo 5) je spojena ještě s mateřskou školou. Mluvila jsem s paní ředitelkou. Ve třídě je 10 dětí a to v prvním a druhém ročníku dohromady. Výukový program, který používá paní ředitelka, dětem vyhovuje. Umí je chytit, zaujmout. Je barevný a doprovázen zvukem, takže mohou děti pracovat samostatně.

Výhodu těchto výukových programů vidí pan ředitelka v tom, že si děti velmi dobře učivo zopakují. Nevýhodou ale je, že ve třídě je pouze jeden počítač, a tak na něm nemohou pracovat všechny děti najednou. Pokud pracuje u počítače více, než dvě děti, je u této hodiny vždy ruch a paní ředitelka ruch velice špatně snáší.

Výukové programy jsou pro paní ředitelku výhodné obzvlášť na konci roku, kdy jich využívají nejvíce pro souhrnné opakování. Na druhou stranu je ale pro jiné metody a formy výuky, než jsou výukové programy. Programy totiž nejsou určitě vhodné, podle paní ředitelky, pro hyperaktivní děti a pro děti, které mají výukový program doma, protože je potom práce ve škole nebaví.

Když jsem se po rozhovoru osobně bavila ještě s paní ředitelkou, řekla mi, že se jí výukové programy moc nelíbí. Práce jí na nich nebaví a není nijak tvárná. Protože mají ve třídě jeden starší počítač, nedá se plně využít a děti se u něho nedokáží vystřídat.

Paní ředitelka působila velice odměřeně a zastávce počítačů jak doma, tak ve škole určitě není.

8.1.4. Škola D – 3. a 4. třída

Na této škole (viz příloha číslo 6) jsem se opět setkala pouze s paní ředitelkou. Celá škola má k dispozici mnoho výukových programů, jako je Terasoft, Microsoft. Před mnoha lety dostala škola od ministerstva školství balíček výukových programů v hodnotě 30 000 Kč, ze kterého si mohla škola vybrat, co jí vyhovuje nejvíce.

Paní ředitelka je z výukových programů velice nadšena. Děti je využívají k individuální práci. Buď jako opakování nebo procvičování. Mohou s nimi pracovat jak děti talentované, tak ty méně šikovné, protože ty, si podle paní ředitelky, pomalinku samy procvičují a zažívají to učivo, které jim jde hůře, než ostatním.

Z pohledu paní ředitelky děti přistupují k výukovým programům velice rády. Některé se dokáží plně soustředit a tuto práci pro sebe zúročit. V této třídě je ovšem jeden chlapec, který i přesto, že na něho výukový program hovoří, musí mít stále kontakt s dospělým člověkem. Paní ředitelka jej ale nevynechává a zapojuje jej do práce s výukovým programem, i když je sním neustále v kontaktu.

Výukové programy celá třída velice ráda využívá. Krom toho dnešní doba tuto techniku přináší a bude toho mnohem více. Děti s ním pracují rády, až na nějaké výjimky. Jako málotřídka bohužel tato škola nemá dostatečné vybavení, protože obec nemá finanční prostředky, aby škole mohla pomoci. Škola žije na informační politice Ministerstva školství. Pokud je třeba něco vylepšit, paní ředitelka si musí žádat. Naštěstí dostávají každým rokem příspěvek, i když se každým rokem snižuje.

Paní ředitelka chce nadále využívat výukové programy a pokud jen finanční situace dovolí, chtějí do školy pořídit nové počítače. Pak budou moci pracovat tak, jak by potřebovali.

8.1.5. Škola E – 3. a 4. třída

Tato málotřídni škola je opět spojena s mateřskou školou. Ve škole jsou dvě třídy. V první třídě je 1. a 2. ročník a ve druhé třídě je 3. a 4. ročník. Mluvila jsem s paní učitelkou, která vyučuje ve 3. a 4. třídě. S výukovými programy je spokojená. Jednak mají děti okamžitou opravu a vidí, kde udělaly chybu a mohou na něm pracovat i ty děti, které mají některé vývojové poruchy učení. Děti se učí samostatně pracovat a protože je škola velice dobře vybavená, u počítače sedí vždy jeden žák, a proto je i jejich práce kvalitnější.

Každá třída má čtyři nové počítače a v každé třídě je 10 dětí. Pokaždé na počítači pracuje jen jeden ročník, proto může žák pracovat samostatně. Výukové programy slouží na této škole pouze jako doplněk výuky, není však vhodný pro naučení se nového učiva.

Děti práce s výukovým programem baví, mnohdy ani nevnímají, že jsou zkoušeni. S paní učitelkou se vždy podívají na správný či chybný výsledek a jakýkoli výsledek si vždy odůvodní. Nehodnotí jej však nikdy známkou.

Paní učitelka je pro využívání výukových programů, ale s mírou, aby si žák neodvykl na kontakt s učitelem a počítač se mu nestal denní rutinou.

8.1.6. Škola F

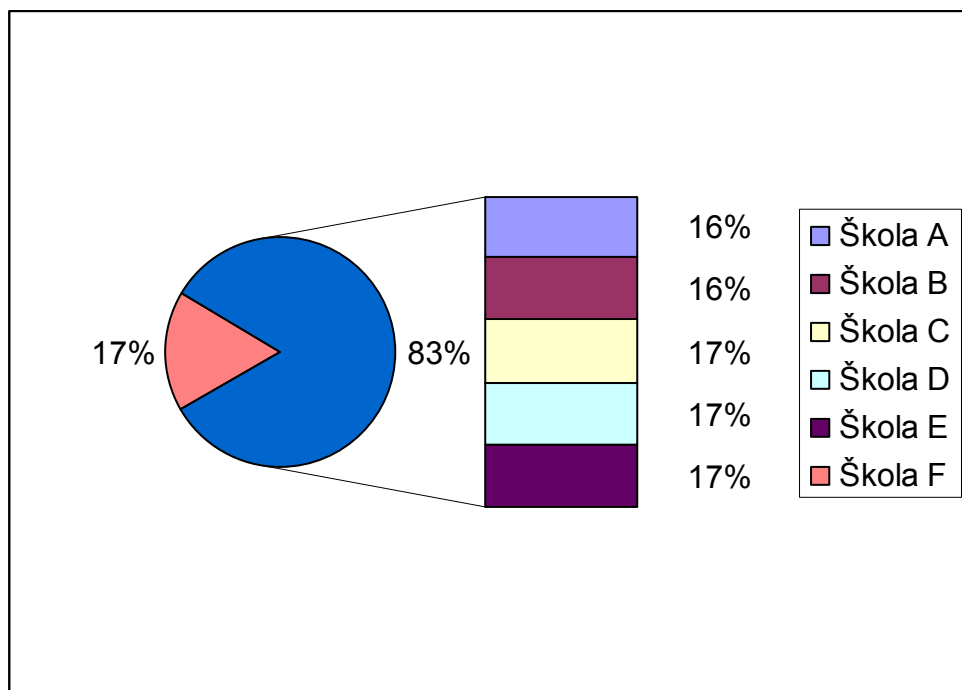
V této škole jsem se setkala s panem ředitelem, který mi jako jediný řekl, že výukové programy nevyužívají. Na otázku *Proč jej nevyužívají?* mi odpověděl, že jim je nikdo nenabídl, a že se s nimi nedostali do styku. Kdyby se ovšem dostali, rádi by jej využívali.

8.2. Hodnocení výpovědí

V rozhovoru bylo položeno základních deset otázek. Zajímá nás jejich obsah a názor účastníka výzkumu. Každou otázku vyhodnotíme zvlášť.

Otázka číslo 1: Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Na tuto otázku ze šesti dotazovaných škol odpovědělo kladně pět škol a jedna odpověděla záporně. Osobně jsem byla překvapena, protože firmy, které výukové programy nabízejí, mnohdy objíždí školy s jejich produkty.

Graf 1

Otázka číslo 2: Jaký používáte výukový program?

Většina škol používá jeden výukový program a ve většině případů se shodují i na firmě, která jej dodává.

- Škola A – Terasoft
- Škola B – DiScom, Terasoft, Didakta – Silcom Multimedia
- Škola C – Terasoft
- Škola D – Microsoft, Terasoft, Lang Master
- Škola E – Terasoft, MATIK
- Škola F – žádný

Tabulka č. 6

	Terasoft	DiScoM	Didakta – Silcom Multimedia	Microsoft	MATIK	Lang Master
Škola A	ano	ne	ne	ne	ne	ne
Škola B	ano	ano	ano	ne	ne	ne
Škola C	ano	ne	ne	ne	ne	ne
Škola D	ano	ne	ne	ano	ne	ano
Škola E	ano	ne	ne	ne	ano	ne
Škola F	ne	ne	ne	ne	ne	ne

Otázka číslo 3: Proč jej využíváte/nevyžíváte?

Škola A jako jediná odpověděla, že využívají výukové programy od Terasoftu proto, že jako jediná firma jim nabídla ucelený systém všech předmětů včetně českého jazyka. Školy B, C, D, E se shodují v podobných názorech. Výukové programy používají kvůli samostatné práci žáků, rychlému prověřování znalostí, využití zbytkové času. Berou práci na počítači jako doplňkovou výuku a zpestření hodiny. Ušetří se i mnoho papírů a text se automaticky opravuje v počítači. Tento program umí děti zaujmout, je barevný, přitažlivý. Pracuje se zde i se zvukem a to je právě dobré pro samostatnosti a individuální práci žáků. Paní ředitelka ve Škole B, ve Škole D a ve Škole E využívají program i pro nápravu některých obtíží u dětí. Využívají je jak pro děti talentované, tak pro děti, které se potřebují vše potichu a pomalu samy zažít.

Škola F výukové programy nevyžívá, protože se s nimi nedostali do styku. Nikdo jim je nenabídl. Kdyby ale měli možnost s výukovým programem pracovat, určitě by jej využívali.

Výukové programy školy využívají ve volných chvílích, ale vždy s mírou a dozorem. Osobní kontakt musí se žákem být. Některé výukové programy nejsou schopné odůvodnit daný příklad. Učitel by měl být vždy na blízku, aby s žákem probral, proč je tam právě to, co doplnil a nebo naopak není. Nikdo z učitelů na dotazovaných školách nechce nahradit výuku počítačem, protože dítě potřebuje zpětnou vazbu ve všem a tu mu může poskytnou pouze učitel.

Otázka číslo 4: Jak Vám vyhovuje tento program?

Všech pět dotazovaných škol se shoduje na tom, že jim všem výukový program velmi vyhovuje. Všichni jsou s ním spokojeni a jak tvrdí učitelé, odráží se to i na dětech a na práci dětí. Ve Škole B paní ředitelka používá s prvňáčky výukový program DiScoM, se kterým je spokojená více, než s Terasoftem. Může si většinou nastavit to, co potřebuje procvičovat. Při rozhovoru bylo u některých učitelů znát, že s výukovým programem velice rádi pracují. Setkala jsem se i s paní ředitelkou ve Škole C, která s počítačem a výukovým programem nerada pracuje. Mají totiž ve třídě pouze jeden počítač a tak tam děti pracují ve skupině. Paní ředitelka nemá ráda o hodině ruch, ale když se sejde více dětí u počítače, ruch samozřejmě nastane.

Otázka číslo 5: Znáte ještě jiné výukové programy?

Ve všech pěti školách učitelé dostali tabulku s výukovými programy a měli zaškrtnout, jaké jiné výukové programy znají.

Ve Škole A měli na zkoušku programy od firmy Grada a SCIO, ale tyto programy jim moc nevyhovovaly, a tak zůstali u Terasoftu.

Škola B zná ještě DiScoM, Didakta –Silcom Multimedia, Grada, SCIO. Grada a SCIO byly také u této školy na zkoušku. Jinak škola používá tři výukové programy a to Terasoft, Didakta – Silcom Multimedia a DiScoM.

Škola C zná pouze MATIK, který také používají, ale na souhrnné opakování používají Terasoft.

Škola D zná pouze výukové programy, které používá. Jsou to Terasoft, Microsoft a Lang Master.

Ve škole E znají kromě Terasoftu ještě výukový program MATIK. Používají oba dva. Tyto školy se shodují i ve znalosti výukových programů a jejich výpovědi si jsou velmi podobné. Ostatní výukové programy, které byly v nabídce, školy ani neznají a neslyšely o nich. Jedna paní učitelka si ale jejich názvy opsala a řekla, že si chce rozšířit obzory a poznat něco nového.

Celkově se dá říci, že odezva nebyla příliš silná, pouze na dvou školách mají zkušenost s jinými, než jimi používanými programy. U obou se jedná o programy Grada a SCIO a v obou případech se ve zkušební době příliš neosvědčily.

Otázka číslo 6: V čem vidíte klad/zápor?

KLAD - Škola A vidí klad v tom, že si žáci mohou procvičit velké množství příkladů a mají okamžitou zpětnou vazbu. Je zde okamžitě vidět chyba, to znamená, že počítač okamžitě opravuje a žáci vidí, co udělali špatně a nebo naopak dobře.

Škola B se v názoru shoduje se Školou A a to v tom, že všichni společně vidí, kde žák udělal chybu a mohou se k tomu ihned vrátit a říct si, proč nastala chyba. Především ale vidí klad v tom, že zde žáci pracují samostatně a je to pro ně individuální práce, pokud pracuje na počítači každý sám.

Škola C má názor takový, že si žáci učivo docela dobře zopakují. Výukový program totiž používají především ke konci roku, kdy si děti mohou nejvíce zopakovat a paní učitelka není nucena vymýšlet cvičení a opravovat. V počítači vidí, kde děti udělaly chybu a vždy si odůvodní.

Ve Škole D a E se setkáváme se stejnými názory. Obě školy se shodují v tom, že výukový program se hodí jak pro talentované děti, tak pro děti, které jsou pomalejší, potřebují si vše samy v klidu zažít a nebo pro děti, které mají některé ze specifických poruch učení.

Ve Škole E je ještě velmi dobrá vybavenost školy. Ve třídě je 10 dětí a čtyři počítače. Na počítači pracuje vždy jeden ročník, takže většinou sedí každý žák sám a může samostatně pracovat. Děti pak mohou tuto práci pro sebe zúročit a práce je baví.

ZÁPOR – Škola A vidí zápor v tom, že mají ve třídě mnoho dětí a málo počítačů. Proto, když jich pracuje u počítače například pět, dva se snaží plnit úkoly, ale ostatní si dělají srandu.

Škola B je také nespokojena s vybaveností třídy, ale vše se má v brzké době zlepšit. Co se týče nevýhody u výukových programů je to, že děti zde nemají vysvětlení nového učiva a odůvodnění, proč právě doplnily dané písmenko. Některé děti tak dlouho zkoušejí doplnit, až se jim to nakonec povede, protože jiná možnost již nebyla, ale nechápou, proč tomu tak je a mnohdy se ani nezeptají, takže opakování je v tomto případě zcela zbytečné. Jelikož je možnost podívat se do výsledků, paní učitelka to s dětmi vždy konzultuje a vysvětluje jim, proč tomu tak je. Některé děti mají horší motoriku, je proto problém s používáním klávesnice. Není možnost si nastavit přesně to, co děti potřebují procvičit a vždy se procvičuje více věcí najednou a přitom je třeba se zaměřit jen na jednu věc.

Škola C má ve své třídě pouze jeden počítač a pokud se sejdou pět dětí u počítače, je podle paní ředitelky výuka naprosto zbytečná, protože děti hlučí a nejsou schopny se soustředit.

Škola D nemá problém s výukovými programy, pouze s vybaveností třídy. Škola by se chtěla rozvíjet, ale bohužel nemají dostatek finančních prostředků, aby mohli zakoupit nové počítače a pracovat s nimi. Na tom končí veškeré jejich úsilí a snaha i přesto, že každý rok dotace dostávají.

Škola E je s výukovými programy spokojená a jejich vybavenost učeben je na vynikající úrovni.

Všechny tyto školy jsou víceméně s výukovými programy spokojeny, ovšem vybavenost škol je na velmi špatné úrovni a to všechny brzdí v jejich práci a zpestřování výuky.

Otázka číslo 7: Myslíte, že Vám výukové programy mohou usnadnit práci?

Ve Škole A pan ředitel byl jednoznačně přesvědčen o tom, že výukové programy mohou učitelům usnadnit práci.

Ve Škole B měly paní učitelky také stejný názor, ale paní ředitelka již ne. Ta je naopak přesvědčena o tom, že jí výukové programy práci usnadnit nemohou. Paní učitelka vyučuje prvňáčky a s nimi je důležité být v kontaktu. Není možné, aby je posadila k počítači a nevěnovala se jim. Přijde jí stejné, jestli opraví nějakou práci v ruce a nebo jí zkontroluje na počítači, ale i přesto děti někdy na počítači pracují, ale jen minimálně.

Paní ředitelka ve Škole C si myslí, že výukový program může v něčem usnadnit práci a v něčem ne. Usnadní ji například v opakování, ale ve vyvození nové látky určitě ne.

Škola D si také myslí, že výukový program může usnadnit práci a to v pomáhání k samostatné práci žáků a nebo jej lze nastavit na procvičování i u méně šikovných dětí, které si potřebují v tichosti a v klidu vše zažít.

Škola E je přesvědčena o tom, že z hlediska opravování a množení materiálů jim práci výukové programy usnadní, ale ve vyvození nového učiva určitě ne.

Jak již bylo řečeno, výukové programy školám neusnadňují práci ve vyvození nové látky, ale můžeme říci, že všechny školy se shodují na tom, že výukové programy usnadňují práci při opakování, procvičování, samostatnosti žáků, aj.

Otázka číslo 8: Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Ve škole A má pan ředitel zkušenosti s tím, že děti výukový program a práci na počítači vnímají spíše jako oddechovou část, to znamená, že ani nevnímají, že opakují. Některé děti se samozřejmě snaží a baví je to, ale některé děti to nebaví a takové by chtěly být jen na internetu.

Ve škole B pracují děti velmi rády na počítači, protože to dnes „letí“. Děti si ani neuvědomují, že něco procvičují, ale hlavně, že mohou být na počítači. V této škole jsou i děti, které chodí za paní učitelkou a ptají se jí, zda si mohou výukový program pustit o přestávce, nebo jaké jsou internetové adresy, kde by se daly výukové programy sehnat. znamená to tedy, že výukové programy děti umí velice dobře zaujmout. Pro děti je to přirozená součást hodiny.

Paní ředitelka ve škole C si myslí, že děti práce na výukových programech baví. Umí je zaujmout, chytit. Práce je obzvlášť na počítači a to děti nejvíce přitahuje.

Na škole D také děti velmi rády používají výukový program a i ty, které jsou méně šikovné. Právě díky jemnějšímu nastavení, který škola používá, se zapojí i ti méně šikovní a práce je baví.

Protože na škole E je velice dobře vybavená třída a dostatečný počet počítačů, může každé dítě pracovat na počítači samo. Nemusí se s nikým dělit a práci si více „užívá“. Musí být ale také samostatnější a o to je jejich práce kvalitnější.

Všeobecně lze říci, že děti na počítači pracují velice rádi. Obzvlášť, pokud sedí u počítače každý sám. Mnohdy si ani nevšimnou, že píšou pravopisná cvičení, nebo doplňují. Výukový program je dokáže dostatečně vtáhnou do dění, a tak žák pracuje, tak jak po něm výukový program chce. V dnešní době počítače jdou opravdu stále dopředu a většina dětí na nich pracuje i doma. Počítač je pro ně nedílnou součástí výuky a i možným zpestřením hodiny.

Otázka číslo 9: Na jakém principu váš výukový program pracuje?

Ve všech školách fungují výukové programy na stejném principu. Buď je to formou procvičování, doplňování, her a nebo testů. Učitel nebo žák může nastavit dobu procvičování, nebo testu a kolik slov budou procvičovat, jaké cvičení a na co se konkrétně zaměří. U procvičování je to pomalé a dětem se za každou správnou odpověď zobrazí kousek obrázku jako puzzle a pokud vše splnily a doplnily správně, odkryje se jim celý obrázek. U testu je to rychlejší. Tam se ukazují ihned chyby.

U menších dětí je možné procvičovat a zvyšovat kvalitu čtení. Pokud děti procvičují, je možnost nastavit si rychlost zobrazovaných slov tak, jak je potřeba, aby dítě četlo.

Na Škole B, kde používá paní učitelka u první třídy výukový program DiScoM, je nejprve výklad, pak procvičování a test. Toto je jeden z mála programů, který vysvětluje také novou látku. Ale u prvního ročníku je to zcela pochopitelné.

Děti si ale mohou i ve výukových programech luštit hádanky, různé rébusy, kvízy a dokonce i hry. Hry jsou utvořeny tak, aby si žák mohl zopakovat, co již umí. To znamená, pokud se naučí prvňáček písmenko A, E, může si zahrát hru, kde poznává tato písmenka. Touto nenásilnou formou žák opakuje, aniž by o tom věděl.

Pokud u výukového programu není výklad nové látky, je zde vždy procvičování a potom test, kde se učitel může podívat na chyby a zjistit, co žák ještě neumí a je nutné opakovat, nebo naopak, co již umí a zda je možno probírat novou látku.

Otázka číslo 10: Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Pan ředitel ve Škole A bere výukové programy pouze jako doplňkovou věc. Hodina se na nich stavět určitě nedá. U počítačů je odosobněný kontakt a on to může maximálně řídit. Výukové programy budou ale dále využívat, protože pro zpestření a doplněk hodiny je to vynikající věc.

Paní učitelky ve škole B jsou podobného názoru. Výukový program je pouze doplňková věc, ale nedá se podle nich učit. Je vhodný pouze na opakování. Chybí zde zpětná vazba od učitele a neustálé kontrolování. Paní ředitelka jej také bere jako doplněk výuky z hlediska prvního stupně. Přijde ale nejvíce do styku s prvním ročníkem a tam se musí velmi opatrně a pomalu. Práci na počítači je třeba brát jako osvětu zdravé práce s počítačem, protože

děti mají počítač doma a kolikrát sedí pouze u her. Je třeba nabídnout dětem něco plnohodnotného, že se na počítači lze učit. U těchto malých dětí, ale počítač zase až tak nepotřebují.

Paní ředitelka ve Škole C nejvíce využívá počítač při souhrnném opakování na konci roku, pomůže jí to usnadnit práci v kontrolování a přípravách procvičovacích cvičení. Přes rok je ale moc nevyužívají. Paní ředitelka je pro jiné metody a formy, než je práce na počítači.

Paní ředitelce ve Škole D se výukové programy velice líbí. Děti jsou vedeny k samostatnosti a díky dnešní době se počítače dostávají stále dopředu. Děti práce na výukových programech velice baví, dokáže je zaujmout. Paní ředitelka je chce nadále určitě využívat, je s nimi velice spokojena.

Na Škole E jsou podobného názoru jako paní ředitelka na Škole B. Počítač je třeba užívat s mírou a dozorem, protože hodně dětí má počítač doma a chtějí hrát pouze hry a nebo být na internetu. Jinak je na Škole E chtějí nadále využívat.

Výukové programy na málotřídních školách opravdu jsou. Učitelé je využívají a jsou s nimi ve velké míře spokojeni. Je důležité, že žák pracuje samostatně, musí být zodpovědný za to, co doplnil. Výukový program umí žáky natolik zaujmout, že si mnohdy ani neuvědomí, že píše nějaké cvičení či doplňovačku. Děti práce na počítači velmi baví. Učitel by měl být vždy na blízku, aby se ho žák mohl na cokoli zeptat, pokud to neví.

Většina škol používá Výukový program Terasoft. Tento program vznikl jako první a vyvíjí se už léta. Nabízí ucelený obsah všech předmětů, které se na prvním stupni vyučují. Samotné výukové programy podle učitelů nemají zase až tolik chyb. Hlavní chybou je to, že výukové programy pro starší ročníky, to znamená od druhé třídy, nejsou uzpůsobeny k výkladu nové látky. Pro opakování jsou ale velice šikovné.

Školy používají výukové programy až několikrát týdně. Není to sice denně, ale tak 3-4krát týdně je využívají. Výukové programy známkou určitě nehodnotí, jen paní učitelka ze Školy B, ale jen, když se jedná o malý počet slov. Ostatní učitelé cvičení se žáky samozřejmě kontrolují a ptají se, proč je tam chyba, proč určili toto špatně a nebo naopak dobře. Všichni si to vždy společně projdou, aby zde byl kontakt učitel-žák a od učitele zpětná vazba.

Jediný problém tohoto vyučování je v nedostatku vybavení škol. Školy nejsou dostatečně vybaveny počítači a počítačovými stoly. Děti sedí namačkané ve školních lavicích a ty jsou pro ně nepohodlné a malé. Klávesnice se mnohdy nevejde na stůl a pro děti, které mají horší motoriku je tato práce obtížnější. Od všech ředitelů má škola slíbené do budoucna lepší vybavení, aby jejich práce mohla fungovat a pokračovat tak, jak si představují.

9. Závěr

První část této práce jsem věnovala teoretickým poznatkům o málotřídní škole, výukových programech, hodině českého jazyka. Teoretická část se zabývá pojmy jako je málotřídní škola, výukové programy, jejich vznik a analýza.

Praktická část pak pojednává o kvalitativním výzkumu, rozboru a vyhodnocení rozhovoru, který byl použit ve výzkumném šetření.

Cílem této práce bylo především zmapovat málotřídní školy v okolí Českých Budějovic, které využívají výukové programy ve výuce českého jazyka na počítači.

Dalším cílem bylo zaměřit se na výukové programy, které učitelé využívají a proč je využívají. Jak je vnímají děti a zda jsou schopné samostatné práci a kooperace s učitelem.

Málotřídních škol v okolí Českých Budějovic, které využívají výukové programy, a se kterými jsem mohla úzce spolupracovat, bylo celkem pět.

S učiteli na těchto málotřídních školách jsem natočila rozhovor a na základě těchto poznatků jsem pracovala dále.

Z rozhovorů, který jsem se všemi učiteli natočila, jsem zjistila, že ve všech málotřídních školách se výukové programy používají a to dokonce několikrát týdně. Všichni vyučující berou výukové programy pouze jako zpestření výuky a její doplněk. V žádném případě nemohou nahradit výklad nové látky a žák musí být v kontaktu s učitelem, což výukový program tolik neumožňuje. Žáci si výukové programy velice oblíbili, samozřejmě ne všichni. Práce je na počítačích baví o to víc, že jsou na počítači, protože dnešní doba toto vyžaduje a jde technicky velmi kupředu. Zpětnou vazbou je pro učitele skutečnost, že žáci za nimi sami chodí a chtějí si pustit výukový program i o přestávce a na něm pracovat.

Většina učitelů používá jeden výukový program a to Terasoft. Terasoft byl vůbec první firmou, která školám nabídla ucelený systém všech programů včetně zmiňované češtiny. Školy jsou s tímto výukovým programem velice spokojeni. Někteří využívají i jiné výukové programy a to DiScoM, Didakta - Silcom Multimedia, MATIK. Tyto ostatní programy jsou spíše určené jen pro jeden předmět. Na jedné málotřídní škole používají pro český jazyk DiScoM, který jim vyhovuje ještě více, než Terasoft. Terasoft je dělán obtížnější formou a nelze zde nastavit přímo to, co potřebuje žák procvičovat. Jinak jsou s Terasoftem velmi spokojeni.

Když jsem dělala rozhovor s vyučujícími, napadla mne doplňující otázka a to, jestli nějak hodnotí práci na výukovém programu. Jen jeden z učitelů výukový program hodnotí

známkou, ale pouze krátké cvičení. Ostatní ale se žáky konzultují jejich chyby, správně je odůvodňují a vždy se k práci na výukových programech vrací.

Celkový názor učitelů na využívání výukových programů byl ve směr kladný, jen jedna paní učitelka je pro jiné formy výuky, ale počítač také využívá. Učitelé i žáci jsou s výukovými programy velice spokojeni a chtějí je nadále využívat. Jediným nedostatkem je málo finančních prostředků pro vybavení škol novými počítači. Školy si stěžují, že mají špatné počítače, velmi staré, v některých třídách je pouze jeden počítač a jsou zde nízké lavice. Toto je jediná nevýhoda mediální výchovy, kterou nadále chtějí zapojovat do své výuky.

Poznání prostředí málotřídní školy bylo pro mne velkým přínosem, protože jako pedagog, mohu v takové málotřídní škole pracovat. Již mi bylo umožněno na málotřídní škole vyučovat, ale díky školním vzdělávacím programům a novým formám výuky, jsem poznala, že i tato práce je velmi obohacující.

Mé předpoklady o nedostačující připravenosti učitelů na hodinu pro několik ročníků byly omylné. Všichni učitelé byli velmi důkladně připraveni a počítače vnímají jako zpestření a snaží se žákům ukázat zdravou osvětu ve výuce na počítači

Toto povolání je opravdu jedno z náročných a je důležité se mu věnovat naplno. Doufejme, že naše úsilí bude zanedlouho odhaleno a pochopeno a dostane se nám dostatečných odměn.

10. Seznam použité literatury

10.1. Použitá literatura

Použitá literatura:

BRDIČKA, B. *Role internetu ve vzdělávání*. Kladno: Aisis o. s. , 2003, s. 13. ISBN 80-239-0106-0

JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. Děti a mládež v obtížných životních situacích-Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. Praha : Themis, 2004, s. 44. ISBN 80-7312-038-0

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: PORTÁL, 2002. 322 s. ISBN 80-7178-772-8

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: ISV nakladatelství, 1999. s. 203-224, ISBN 80-85866-33-1

SMITH, CH. *Třída plná pohody*. Praha : Portál, 2001, s. 12-14. ISBN 80-7178-602-0

ŠEBESTA, K. Od jazyka ke komunikaci, Didaktika českého jazyka a komunikační výchova. Praha : Karolinum, 1999. s. 122. ISBN 80-7184-711-9

ŠKOLOUDÍK, J., FRYŠTACKÝ, P. Multimédia jako didakticko-technologický fenomén. In sborník *Univerzita v novém miléniu*. Plzeň: FF ZU, 2004. s. 178 -183. ISBN 80-86473-62-7.

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 13. ISBN 978-80-7367-313-0

TUPÝ, K. *K didaktickým problémům málotřídních škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 20-22. ISBN

VÁŇOVÁ, R., RÝDL, K., VALENTA, J., *Výchova a vzdělávání v Českých dějinách IV – 1. svazek*. Praha: Karolinum. 1992, s. 40. ISBN 80-7066-607-2

Internetové odkazy:

<http://www.rvp.cz/clanek/6/349> (9.1.2008)

http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=10&rok=05&odkaz=malotridni.htm (9.1.2008)

http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=35&rok=06&odkaz=jak.htm (9.1.2008)

<http://www.lupa.cz/clanky/internet-do-skol-startuje/> (10.1.2008)

<http://www.seminarky.cz/Malotridni-skoly-8571> (13.3.2008)

10.2. Prostudovaná literatura

- BRDIČKA, B. *Role internetu ve vzdělávání*. Kladno: Aisis o. s. , 2003, s. 13. ISBN 80-239-0106-0
- DOSTÁL, J. a kolektiv. *Moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání Díl 1*, Votobia Olomouc, 2007, ISBN 978-80-7220-301-7
- DOSTÁL, J. a kolektiv. *Moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání Díl 2*, Votobia Olomouc, 2007, ISBN 978-80-7220-301-7
- JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. Děti a mládež v obtížných životních situacích-Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviaci a úlohu pomáhajících profesí. Praha : Themis, 2004, s. 44. ISBN 80-7312-038-0
- KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002, ISBN 80-7235-023-4
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: PORTÁL, 2002. 322 s. ISBN 80-7178-772-8
- SEDLÁČEK, J. a kolektiv. *Sborník příspěvků ze semináře a soutěže eLearning 2004*. Hradec Králové, 2004, ISBN 80-7041-798-4
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: ISV nakladatelství, 1999. s. 203-224, ISBN 80-85866-33-1
- SMITH, CH. *Třída plná pohody*. Praha : Portál, 2001, s. 12-14. ISBN 80-7178-602-0
- ŠEBESTA, K. Od jazyka ke komunikaci, Didaktika českého jazyka a komunikační výchova. Praha : Karolinum, 1999. s. 122. ISBN 80-7184-711-9
- ŠKOLOUDÍK, J., FRYŠTACKÝ, P. Multimédia jako didakticko-technologický fenomén. In sborník *Univerzita v novém miléniu*. Plzeň: FF ZU, 2004. s. 178 -183. ISBN 80-86473-62-7.
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál s. r. o., 2007, s. 13. ISBN 978-80-7367-313-0
- TUPÝ, K. *K didaktickým problémům málotřídních škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 20-22. ISBN
- VÁŇOVÁ, R., RÝDL, K., VALENTA, J., *Výchova a vzdělávání v Českých dějinách IV – 1. svazek*. Praha: Karolinum. 1992, s. 40. ISBN 80-7066-607-2

11. Přílohy

11.1. Přílohy rozhovorů

Příloha č.1

Škola A

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PAN ŘEDITEL – 3., 4., 5., třída, 20dětí

Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Ano.

Jaký používáte výukový program?

Používáme Terasoft.

Proč jej využíváte?

Protože to byla snad úplně první společnost, která nám nabídla nějaký ucelený systém nejenom teda češtiny, ale i ostatních předmětů.

Využíváte jej třeba pro pravopis?

Máme tam diktáty a pak i teda pravopis, kde je teda úplně všechno jak pro tu 3., 4., a vlastně i první třídu, takže 1., 2., 3., 4., 5., třídu, ale já si myslím, že paní učitelka moc asi ne, ona přeci jenom nemá tolik času, ale my tam pracujeme.

Jak Vám vyhovuje tento program?

Ano, bez problému, i dětem, jednak tam jsou dvě možnosti. Buď tam doplňují, nebo se z toho dají vyjet testy. Ale spíše jdeme na počítač, kde pracují ve skupinkách a doplňují.

Kolik dětí pracuje u jednoho počítače?

Jsou tu čtyři počítače, dětí je dvacet, takže po pěti. Příští rok budou třeba po čtyřech nebo třech, protože budeme mít dětí. Ale teď je to v průměru tak 4., 5.

Jak často využíváte tento program?

Tak třikrát až čtyřikrát týdně.

Znáte ještě jiné výukové programy?

Ano. Terasoft, Grada, SCIO

V čem vidíte klad/ zápor tohoto výukového programu?

Zápor- je třeba, aby měl každý svůj počítač, nebo spíše do dvojice.

Klad- udělají velké množství příkladů a mají okamžitou zpětnou vazbu. Okamžitě je tam vidět chyba, mají tam nepřehledné množství příkladů. Ale ten zápor spíše převyšuje, protože když jich sedí u počítače pět, tak dva z toho pracují a tři si dělají srandu.

Myslíte si, že vám výukové programy mohou usnadnit práci?

Mohou, určitě.

Jak děti vnímají výukový program?

Někdo jo, někdo se samozřejmě snaží. Oni to berou, já mám pocit, trochu jako oddychovou hodinu, že to není jakoby zkoušení.

Jsou zde také děti, které to nebaví?

Samozřejmě jsou a ty by chtěly být jen na internetu.

Na jakém principu pracuje váš výukový program?

Buď je to vyloženě test a nebo doplňování, takové to procvičování. Test je ucelený a u procvičování si nastaví nebo já jim nastavím určitý počet příkladů, je tam čas třeba 15-20 sekund a třeba se jim tam ukáže obrázek, jak co splnili a ten je za odměnu.

Funguje u tohoto výukového programu také zvuk?

Ano, je tam zvuk.

Ošidit výsledky ale nejde?

Ne, nejde, tedy možná ano, ale já osobně jsem na to nepřišel.

Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Beru to jenom jako doplňkovou věc, nedá se na tom stavět tak, že by to bylo třeba základ nebo polovička hodiny, to v žádném případě ne. Tam je to odosobněný, aby třeba ten kontakt byl učitel-dítě. Já to můžu maximálně řídit. Ale jinak jsem samozřejmě pro, aby se využívaly.

Příloha č.2

Škola B

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PANÍ UČITELKA – 4., 5. třída, 12 dětí

Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Ano

Jaký používáte výukový program?

DiScoM a Terasoft

Proč jej využíváte?

Aby si děti danou látku procvičily a pak samostatná práce z Terasoftu.

Jak často jej využíváte?

Pokud má žák hotovou práci, tak pracuje potom samostatně a nebo právě na počítači. Takže každý týden několikrát, ale je to různé. Není to, že by jej používaly všechny děti, to ne, různě se střídají.

Jak Vám vyhovuje tento program?

Velice nám vyhovuje, jsme spokojeni.

Znáte ještě jiné výukové programy?

DiScoM

V čem vidíte klad a zápor?

Klad- hlavně, že je to samostatná práce, která je potřeba a také v tom, že hned vidím, jejich chybovost. Počítač to sám opravuje, takže hned vidíme výsledek.

Zápor – netýká se to tolik těch výukových programů, ale spíše ve vybavenosti té školy. Není dostatek těch počítačů, a právě díky tomu sedí hodně dětí na jednom počítači, práci nemůže dělat více dětí najednou. U jednoho počítače sedí třeba pět dětí a to při doplňování samozřejmě nejde. Nevýhoda je ještě v tom, že mohou doplňovat to, co tam chybí. Mají

možnost to vyzkoušet několikrát, že uvidí, co tam patří, což je dobré, ale pak už tápou. Nevědí, proč to tam doplnily, ale dají to tam pro to, že už všechno jiné vyzkoušely a daly tam tohle, protože je to poslední možnost. Tím pádem nevědí, proč je to tam, chybí zde to vysvětlení, proč to tam patří. V těchto programech chybí odůvodnění toho daného jevu, který se doplňuje.

Myslíte, že Vám výukový program může usnadnit práci?

No, ano, může.

Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Tak především, je to na počítači, počítače teď strašně letí, takže rádi dělají něco na něm, ani si neuvědomují, že se jako by učí. Je rád, že může na počítač a i přesto, že doplňuje do diktátu, jako by doplňoval na papíře, tak na počítači si to ani neuvědomuje.

Na jakém principu váš výukový program pracuje?

DiScoM – ten je spíše pro mladší a jsou zde testy a nebo jsou tam děti přímo už jakoby zkoušené a ještě je tam procvičování. Při procvičování si můžete vybrat jen jeden jev, který potom procvičujete. Při procvičování za každou správnou větu se jim ukáže na puzzlích obrázků. Pokud je to test, už je to rychlejší, hned se objevují chyby.

Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Jako doplňková výuka určitě, ale rozhodně si nemyslím, že by se podle nich dalo učit, to určitě ne. Chybí zpětná vazba a takové to překontrolovávání.

V této třídě měli tři počítače. Využívají DiScoM na výuku českého jazyka, ale pro výuku ostatních předmětů používají Terasoft.

Příloha č.3

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PANÍ UČITELKA – 2., 3. třída, 15 dětí

Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Ano

Jaký používáte výukový program?

Discom a Terasoft

Proč jej využíváte?

Na málotřídní škole je to samostatná práce žáků. S menšími dětmi pracuji ještě s nimi, se třetím ročníkem je to rychlé prověřování znalostí a také využití zbytkového času.

Jak často jej využíváte?

Většinou dvakrát do týdne je zapnutý.

Jak Vám vyhovuje tento program?

Dobře, vyhovuje.

Znáte ještě jiné výukové programy?

Ano. Didakta- Silcom Multimedia, Grada, SCIO

Vidíte v něčem klad a zápor?

Klad- děti mohou pracovat samostatně, vidí hned výsledky své práce. Vidí, zda doplnily správně nebo špatně, takže je zde hned oprava.

Zápor- spíše ve vybavení třídy. Děti sedí buď u nižších nebo vyšších stolů. Někteří mají horší motoriku, takže používání klávesnice je náročnější. Programy Terasoft jsou těžší, než jiný. Nejdou moc nastavit pro ten určitý ročník. I když některé ale nastavení mají, jsou přesto trošičku těžší. Procvičují toho daleko víc a přitom je třeba zaměřit se jen na jednu věc.

Hodnotíte nějak výukový program?

Když je to od Discomu a je zde 20 slov, například pády, je pro mě jednodušší vyzkoušet jej přes počítač, protože tam ty pády musejí napsat. Například 2. pád, 3. pád, tak to ano, ale doplňování například vyjmenovaných slov, tak to ne.

Myslíte, že vám výukové programy mohou usnadnit práci?

To ano, procvičovací určitě.

Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Pro děti je to přirozená součást hodiny. Mají jej i doma. Ptají se po internetových stránkách, kde mohou procvičovat. Je to pro ně rychlejší pro vyplňování a neustálé množení různých materiálů. Udělají chybu, vidí, že udělaly chybu, opraví a procvičují dál.

Na jakém principu Váš výukový program pracuje?

Může to být formou doplňovacích cvičení, nebo si mohu nastavit, jak rychle děti čtou, takže zrychlují kvalitu čtení. Pokud ale procvičujeme tvrdé, měkké souhlásky, tak je to spíše formou doplňovacích cvičení a nebo ještě v čem se ta slova liší.

Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Dobrý, kladný. Jsem pro jejich využívání.

V této třídě jsou jen tři počítače a ve třídě 15 dětí.

Příloha č.4

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PANÍ ŘEDITELKA – 1. třída, 7 dětí

Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Ano

Jaký používáte výukový program?

Didakta – Silcom Multimedia a Terasoft.

Proč jej využíváte?

Jednak pro nápravu nějakých potíží u dětí a jinak pro děti, které mají hotovou práci a jdou na chvíli na počítač. Jsou to prvňáčci, takže opravdu jen na chvíli.

Jak často jej využíváte?

Dvakrát až třikrát týdně, ale určitě to není při každé hodině.

Jak vám vyhovuje tento program?

Celkem vyhovuje co se týče českého jazyka, ale u těch prvňáčků využíváme spíše Discom a ten nám velmi vyhovuje.

Znáte ještě jiné výukové programy?

Didakta- Silcom Multimedia

Vidíte v něčem klad nebo zápor?

Klad – Výukový program je pro děti přitažlivý, je pěkně zpracovaný.

Zápor - Není zde možnost jemného nastavení přímo na to dítě individuálně, tak aby mohlo opravdu procvičovat to, co potřebuje.

Myslíte, že Vám výukové programy mohou usnadnit práci?

To ne, usnadnit určitě ne. Jako doplněk jen trochu u prvňáčků to nejde, aby je učitel posadil k počítači a nevěnoval se jim. Je jedno, jestli opravuji nějakou písemnou práci nebo se podívám do výsledků ve výukových programech. Pak to s dětmi stejně proberu, takže určitě neusnadní.

Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Děti jej berou jako zpestření výuky.

Hodnotíte práci na počítači?

Určitě, vždycky to dětmi probíráme, aby procvičování nebylo zbytečné a známkou nehodnotíme, protože u prvňáčků se známkou vůbec u nás nehodnotí.

Na jakém principu Váš výukový program pracuje?

Výklad, procvičování a testy.

Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Mohou být jako dobrý doplněk výuky, pokud to beru z hlediska prvního stupně a já ještě z hlediska prvního ročníku, se kterým přijdu do styku nejvíce, tak tam si myslím, že se musí velmi opatrně, protože děti když přijdou do styku s počítačem, tak je třeba to brát jako osvětu zdravé práce s počítačem, protože doma to tak kolikrát nebývá. Tam sedí u her. Je důležité a třeba nabídnout jim ve škole něco plnohodnotného to je jedna věc a druhá věc je využití specifické. Když má někdo problém, nebo pro zpestření, ale je tam tolik živých aktivit u těch malých dětí, že ten počítač ani úplně nepotřebují.

Příloha č.5

Škola C

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PANÍ ŘEDITELKA – 1., 2. třída 10 dětí

Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Ano.

Jaký používáte výukový program?

Terasoft.

Proč jej využíváte?

Beru to jako zpestření do hodiny. Ve třídě máme jeden počítač.

Jak Vám vyhovuje tento program?

Terasoft nám vyhovuje úplně nejvíce. Umí děti chytit, zaujmout. Je přitažlivý, barevný. Je zde zapojen i zvuk, takže děti mohou pracovat samostatně.

Znáte ještě jiné výukové programy?

MATIK

Vidíte v něčem klad i zápor?

Klad- učivo si děti na počítači docela dobře zopakují.

Zápor- když se pracuje ve skupinách, často je i ruch. Pokud jsou jen dva u počítače, tak to jde, ale pokud je jich víc, práce je zbytečná. Osobně mi ruch o hodině dost vadí.

Myslíte si, že vám výukové programy mohou usnadnit práci?

Jak v čem. Třeba v opakování ano, ale ve vyvození nové látky ne.

Hodnotíte nějak jejich práci na počítači?

Známkou určitě ne.

Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Já myslím, že dobře, děti to baví.

Na jakém principu Váš výukový program pracuje?

Diktáty, doplňování, hádanky, kvizy, rébusy, malování.

Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Já bych je nezavrhovala, to určitě ne, využívala bych je. My je nejvíce využíváme na konci školního roku, kdy je celkové opakování. Ale určitě to není například pro hyperaktivní děti a po děti, které je mají i doma, protože je to ve škole nebaví. Jsem pro jiné metody a formy výuky, ale pro celkové opakování je to fajn.

Příloha č. 6

Škola D

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PANÍ ŘEDITELKA – 3., 4. třída 12 dětí

Používáte výukový program ve výuce českého jazyka?

Ano, používáme.

Jaký používáte výukový program?

LangMaster – Škola hrou, Alík, Můj první slabikář, Všeználek, Diktáty pro první stupeň, Český jazyk a pravopisná cvičení, Základní vybavení dostali jsme jej od Ministerstva školství v hodnotě 30 000Kč, Microsoft, Terasoft

Proč jej využíváte?

Jsou udělané velmi hezkou formou, jdou vynikajícím způsobem využít k individuální práci, jako doplňková výuka, procvičování. Pro talentované děti, tak i pro ty děti, které potřebují pomalinku docvičovat, procvičovat, vše si pomalinku v tichu zažít.

Jak Vám vyhovuje tento program?

Velice nám vyhovuje, jsme s ním spokojeni.

Znáte ještě jiné výukové programy?

Ano, Microsoft.

Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Děti k tomu přistupují rády, některé se dokáží samy soustředit a umí to pro sebe zúročit. Je tu ale také jeden chlapec, který u toho nevydrží, protože ho takovýto styl výuky nebaví a vůbec jeho rozpoložení je na kontaktu s dospělým. Takže s námi pracuje, ale musí mít neustále kontakt s dospělým člověkem – učitelem, i když na něho počítač mluví. Tento chlapec je velice zvláštní, individuál.

Vidíte v něčem klad a zápor?

Klad – děti pracují samostatně, vhodné pro talentované i méně šikovné děti.

Zápor – málo vybavení, není dostatek finančních prostředků.

Myslíte, že vám výukové programy mohou usnadnit práci?

Určitě. Dopomáhá k samostatnosti žáků, je vhodný i pro méně šikovné děti.

Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Děti s ním pracují velice rády, i když jeden chlapec potřebuje neustálý kontakt s učitelem

Na jakém principu váš výukový program pracuje?

Jako procvičování, různé testy, doplňovací cvičení.

Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Mně se to líbí, protože děti jsou vedeny k samostatnosti, krom toho dnešní doba tadyhle tu techniku přináší, bude toho všude čím dál tím více. Děti to dělají rády, až na nějaké výjimky a jenom nemáme jako málotřídka vybavení. Takže na tom to všechno vlastně kolabuje, protože obec peníze nemá. My žijeme na informační politice Ministerstva školství. Když je třeba něco vylepšit, tak musím žádat. Teď jsme něco dostali. Je pravda, že na tyhle malé školičky ještě každým rokem nějaký příspěvek přišel, letos byl nejmenší, byl 19 000 Kč. Finanční prostředky chybí právě pro tohle to vybavení, aby toho bylo tolik, abychom to mohli využívat tak, jak bychom si představovali.

Příloha č.7

Škola E

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PANÍ UČITEKA – 3., 4. třída 10 dětí

Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Ano

Jaký používáte výukový program?

Terasoft, Matik

Proč jej využíváte?

Pro žáky je to velká zábava pracovat na počítači, ušetří se papír. Žáci se učí samostatnosti. Dohromady jsou sloučeny dva ročníky, které pracují na počítačích. Je vhodný i pro děti se specifickými poruchami učení.

Jak Vám vyhovuje tento program?

Velice vyhovuje.

Znáte ještě jiné výukové programy?

Ne, jen ty, co používáme. Jsou to Terasoft a MATIK.

Vidíte v něčem klad i zápor?

Klad – vybavenost třídy je na velice dobré úrovni. Programy jsou vhodné i pro děti s dys.

Myslíte, že vám výukové programy mohou usnadnit práci?

Ano, z hlediska opravování a množení materiálů, jinak ve výkladu nové látky ne.

Jak si myslíte, že děti vnímají výukový program, který používáte?

Děti na počítači pracují velice rádi. Většinou na něm pracuje vždy jeden ročník, takže sedí u počítače každé dítě samo. Proto je i jejich práce kvalitnější.

Na jakém principu Váš výukový program pracuje?

Buď formou procvičování a doplňování, nebo formou testů. S dětmi probírám jejich chyby a správně odůvodňujeme, nikdy ale za to nedostávají známky.

Váš osobní názor a postoj k využívání výukových programů v hodinách?

Ano, jsem pro jejich využívání, ale samozřejmě s mírou a dozorem.

Příloha č.8

Škola F

MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLA – PAN ŘEDITEL

Používáte výukové programy ve výuce českého jazyka?

Ne

Proč jej nevyužíváte?

Nedostali jsme se s nimi do styku, nikdo nám je nenabídl. Kdyby ale nabídl, samozřejmě bychom jich využívali.